

Monumentennota Leiderdorp

5 september 2017

leiderdorp

INHOUD

Deel I Monumentenbeleid

1.	Inleiding	4
2.	Doelstellingen van het monumentenbeleid	6
2.1	Bescherming en erkenning door monumentenstatus	
2.2	Behoud door ontwikkeling	
2.3	Beleving van monumenten	
3.	Procedure voor aanwijzing gemeentelijke monumenten	9
4.	Vergunning en handhaving	10
5.	Tegemoetkoming aan eigenaren van monumenten	12

Deel II Het rijke verleden van Leiderdorp

6.	De geschiedenis van Leiderdorp	13
7.	Cultuurhistorische clusters:	22
7.1	Cluster De Does	
7.2	Cluster Hoofdstraat- Jaagpad	
7.3	Cluster Achthovenerweg	
7.4	Cluster Omgeving Zijldijk/ Van der Valk Boumanweg/ Ockenrode	
7.5	Cluster Hoogmadeseweg	
7.6	Cluster De molens	

Bijlagen

Bijlage 1: Enkele cultuurhistorisch waardevolle panden

Bijlage 2: Te verwachten vragen

Bijlage 3: Informatiebronnen

DEEL I MONUMENTENBELEID

1. INLEIDING

Leiderdorp heeft een rijke geschiedenis. Diverse cultuurhistorisch waardevolle panden getuigen daarvan. Het gemeentebestuur en cultuurhistorisch geïnteresseerde inwoners willen dit historisch waardevol erfgoed beschermen.

De bestaande beleidsinstrumenten bieden daarvoor nu te weinig bescherming. Om monumentale waarden duurzaam in stand te houden, is een gemeentelijk monumentenbeleid

nodig. In deze nota is dit monumentenbeleid vastgelegd.

Naast het beleid bevat de nota een beknopte beschrijving van de geschiedenis van Leiderdorp (deel 2 van deze nota). De panden die sporen dragen van het verleden zijn gerangschikt in cultuurhistorische clusters. Ook deze clusters worden beschreven in dit deel van de nota. Enkele van de historische panden zijn aangemerkt als gemeentelijk monument.

Voor de aanwijzing van gemeentelijke monumenten geldt een aparte procedure. Die is vastgelegd in de Erfgoedverordening Leiderdorp 2008.

Het monumentenbeleid is van toepassing op gemeentelijke monumenten en niet op rijksmonumenten. Voor rijksmonumenten bestaat apart beleid. Leiderdorp heeft diverse rijksmonumenten. Om een meer volledig beeld van het historisch erfgoed van Leiderdorp te

@Vincentvan Zeijst, CC BY-SA 3.0

Met de toewijzing van gemeentelijke monumenten wordt gewaarborgd dat een belangrijk stukje identiteit van Leiderdorp nieuw Leiderdorp blijft verrijken.

kunnen geven, zijn de rijksmonumenten wel opgenomen in de cultuurhistorische clusters.

Een woord van dank gaat uit naar Erfgoed Leiden en Omstreken (ELO). Zij adviseerden de gemeente Leiderdorp bij het opstellen van

deze nota en bij de aanwijzing van de eerste gemeentelijke monumenten.

De werkgroep Monumentenbeleid Leiderdorp zijn wij tevens zeer erkentelijk. Deze groep van in cultuurgeschiedenis geïnteresseerde Leiderdorpers leverde met haar voorstel voor

een monumentenbeleid uit december 2015 een wezenlijke bijdrage aan de nota. Tijdens de totstandkoming konden we ook steeds op haar medewerking en deskundigheid rekenen.

2. DOELSTELLINGEN VAN HET MONUMENTENBELEID

Het monumentenbeleid van Leiderdorp heeft drie doelstellingen:

1. **Bescherming en erkenning van cultuurhistorisch waardevolle panden door toekenning van een monumentenstatus.**
2. **Behoud door ontwikkeling. De identiteit van het dorp vinden we door verbinding van de historie met nieuwe ontwikkelingen. Bijvoorbeeld door een nieuwe functie in een cultuurhistorisch waardevol pand toe te staan, mits de historische kenmerken aan het pand behouden blijven.**
3. **De gemeente brengt cultuurhistorisch erfgoed van Leiderdorp onder de aandacht en stimuleert initiatieven van inwoners op dit gebied.**

Deze doelstellingen worden in de volgende paragrafen nader beschreven.

2.1 Bescherming en erkenning door monumentenstatus

Bestaand beleid

De gemeente heeft momenteel diverse instrumenten om historische panden te beschermen: het bestemmingsplan, de structuurvisie en het welstandsbeleid.

Iedere gemeente is verplicht erfgoed op te nemen in haar ruimtelijke ordening. Dat is voorgeschreven in de beleidsbrief van het Rijk Modernisering Monumentenzorg (MoMo) uit 2009. In de beleidsplannen moet een inventarisatie van het cultuurhistorisch

erfgoed in beeld zijn gebracht. In navolging van deze verplichting heeft Leiderdorp in zijn meest recente bestemmingsplannen (Oude Dorp en Polder Achthoven), in de Structuurvisie Leiderdorp 2030 en in de Welstandsnota Leiderdorp 2016, de waardevolle cultuurhistorische clusters beschreven. De cultuurhistorische clusters en de panden die daar deel van uitmaken, zijn daardoor beschermd.

Van het bestaande beleid biedt het bestemmingsplan de meeste bescherming. In het bestemmingsplan is juridisch geregeld dat een omgevingsvergunning nodig is bij sloop of gedeeltelijke sloop van panden met een hoge cultuurhistorische waarde. De hoofdvorm mag niet zonder vergunning veranderd worden. Dit betekent dat een vergunning nodig is wanneer de goot- of nokhoogte, de dakhelling, de nokrichting of de gevelindeling wijzigen.

Onvoldoende bescherming

De praktijk wijst uit dat de structuurvisie, het welstandsbeleid en ook het bestemmingsplan onvoldoende bescherming bieden voor waardevolle cultuurhistorische panden. Een historisch pand kan nu bijvoorbeeld in zijn geheel geveerd worden, zonder dat daar een vergunning voor nodig is. Dit kan tot gevolg hebben dat het pand onherkenbaar wordt. Ook kunnen alle historische kozijnen van een pand vervangen worden door moderne varianten zonder dat daarvoor toestemming nodig is.

Het bestemmingsplan, de structuurvisie

en het welstandsbeleid beschermen materiaalgebruik, specifieke en kwetsbare detailleringen en interieurwaarden niet. Deze gebouwkenmerken worden wel beschermd met een gemeentelijke monumentenstatus. Met zo'n status zijn ook bijbehorende bijgebouwen, mits cultuurhistorisch waardevol, beschermd.

Een monumentenstatus beschermt het volledige object, inclusief materiaalgebruik, specifieke en kwetsbare detailleringen en interieurwaarden. Ook bijbehorende cultuurhistorisch waardevolle bijgebouwen worden met een monumentenstatus beschermd.

2.2 Behoud door ontwikkeling

Monumentenzorg heeft van oorsprong een objectgericht en conserverend karakter.

Verliest een monument zijn functie, dan komt zijn voortbestaan vaak in het gedrang. Zonder

een (rendabele) bestemming is instandhouding veelal niet mogelijk. De kans is dan groot dat de eigenaar het monument verwaarloost. Leiderdorp kiest daarom voor een koers waarbij behoud van monumentale waarden en ontwikkeling samengaan, door bijvoorbeeld nieuwe functies en/of aanbouwen bij

monumenten toe te staan. Daarmee wordt de band tussen heden, verleden en toekomst versterkt. Bij de wijzigingen moet oog zijn voor de aanwezige monumentale waarden. Dat vraagt maatwerk. De gemeente beoordeelt het plan en bij goedkeuring volgt een (bestemmings) planprocedure.

Behoud door ontwikkeling biedt kansen voor cultuurhistorisch waardevolle panden

2.3 Beleving van monumenten

Door bescherming van cultuurhistorisch waardevolle panden, blijft een belangrijk deel van de identiteit en geschiedenis van Leiderdorp behouden. Een verleden en een eigenheid waar we trots op mogen zijn. De gemeente Leiderdorp spant zich er dan ook voor in haar inwoners en bezoekers de cultuurhistorie meer te laten beleven.

Dat gebeurt langs diverse wegen:

1. Op een gemeentelijk monument brengt de gemeente een monumentenschildje aan, mits de eigenaar daarvoor toestemming geeft. Het monumentenschildje vergroot de vindbaarheid van gemeentelijke monumenten.
2. De gemeente ondersteunt al heel lang de organisatie Open Monumentendagen Leiden en omstreken en zet dit voort. De belangstelling voor haar erfgoed wordt hiermee versterkt.
3. De gemeente gaat haar monumenten en erfgoed actief ontsluiten, onder andere via een interactieve digitale monumentenkaart. Dat gebeurt in nauwe samenwerking met Erfgoed Leiden en omgeving (ELO).
4. Bij de actualisatie van bestemmingsplannen vindt betere bescherming van monumentale waarden plaats door het toevoegen van de lijst rijksmonumenten en de lijst gemeentelijke monumenten.

3. PROCEDURE VOOR AANWIJZING VAN GEMEENTELIJKE MONUMENTEN

Procedure

Na vaststelling van de monumentennota worden de allereerste gemeentelijke monumenten in Leiderdorp aangewezen. De betreffende pandeigenaren worden meegenomen in dit planproces.

Ook daarna gaat het college van burgemeester en wethouders, al dan niet op aanvraag van belanghebbenden, panden aanwijzen als beschermd gemeentelijk monument. Wanneer een pand wordt voorgelegd aan de monumentencommissie wordt de pandeigenaar daarvan op de hoogte gesteld en heeft hij de gelegenheid om zienswijzen in te dienen. Deze zienswijze wordt betrokken bij het besluit van college om het pand wel of niet aan te wijzen als gemeentelijk monument. Tegen het besluit is bezwaar mogelijk.

De procedure voor aanwijzing tot beschermd gemeentelijk monument is beschreven in Artikel 3 van de Erfgoedverordening Leiderdorp.

Selectiecriteria

De selectiecriteria staan tevens in de Erfgoedverordening Leiderdorp 2008. De criteria om een pand de status van gemeentelijk monument te geven zijn:

- de cultuurhistorische en wetenschappelijke waarde
- de architectuurhistorische en esthetische waarde
- de ensemble waarde
- de gaafheid
- de herkenbaarheid
- de zeldzaamheid

De Erfgoedverordening Leiderdorp 2008

Wetstechnische informatie

Gegevens van de regeling

Overheidsorganisatie	Gemeente Leiderdorp
Officiële naam regeling	De Erfgoedverordening Leiderdorp 2008
Citeertitel	Erfgoedverordening Leiderdorp 2008
Vastgesteld door	gemeenteraad
Onderwerp	ruimtelijke ordening, verkeer en vervoer
Eigen onderwerp	

Wettelijke grondslag(en) of bevoegdheid waarop de regeling is gebaseerd

1. Gemeentewet, art. 149
2. Monumentenwet 1988, art. 12, 14, 15, 38

HOOFDSTUK 2 Beschermd gemeentelijke monumenten

Paragraaf 1 De aanwijzing als beschermd gemeentelijk monument en de registratie op de gemeentelijke monumentenlijst.

Artikel 3 De aanwijzing tot beschermd gemeentelijk monument

- 1 Het college kan, al dan niet op aanvraag van een belanghebbende, na toetsing aan de selectiecriteria, besluiten een onroerende zaak of terrein aan te wijzen als beschermd gemeentelijk monument.
- 2 De aanvraag dient minimaal te voldoen aan de volgende eisen: adresgegevens, kadastrale gegevens en eigenaargegevens van een aan te wijzen onroerende zaak of terrein.
- 3 Een besluit tot aanwijzing als gemeentelijk monument dient gebaseerd te zijn op een redengevende omschrijving. De selectiecriteria zijn: de cultuurhistorische en wetenschappelijke waarde, de architectuurhistorische en esthetische waarde, de ensemble waarde, de gaafheid, de herkenbaarheid en de zeldzaamheid.
- 4 Voordat het college over de aanwijzing een besluit neemt, vraagt zij advies aan de monumentencommissie. In spoedeisende gevallen kan men hier van afwijken.
- 5 Het college kan bij de aanwijzing van een onroerende zaak of terrein als beschermd gemeentelijk monument bepalen dat nader bouwhistorisch of archeologisch onderzoek wordt verricht.
- 6 De aanwijzing kan geen monument betreffen dat is aangewezen op grond van artikel 3 van de Monumentenwet 1988 of dat is aangewezen op grond van de monumentenverordening van de provincie Zuid-Holland.

4. VERGUNNING EN HANDHAVING

Wonen in een monument is bijzonder. Tegelijkertijd wordt er wat van een eigenaar van een monumentaal pand verwacht. Wanneer is een omgevingsvergunning nodig als de eigenaar of bewoner zijn pand wil verbouwen, onderhouden of restaureren? In deze paragraaf geven we daar een antwoord op.

Over het algemeen geldt dat u voor iedere wijziging aan uw monument een omgevingsvergunning nodig hebt. Voor sloopwerk, het verplaatsen of verbouwen van uw monument zult u daar ongetwijfeld bij stilstaan. Maar ook voor bijvoorbeeld het schilderen van de gevel in een andere kleur. Voor een aantal werkzaamheden aan monumenten is geen vergunning nodig.

Kleine en reguliere onderhoudswerkzaamheden waarbij de materiaalsoort, kleur, vorm, detaillering en profilering niet anders worden, kunt u zonder vergunning uitvoeren.

Voorbeelden van werkzaamheden waarvoor geen omgevingsvergunning nodig is:

- opschuren en schilderen in dezelfde kleur
- vervangen kapotte ruiten of dakpannen door hetzelfde type glas of dakpan
- opstoppen van rieten daken
- plaatselijk herstellen van kozijnen, ramen, deuren en pleisterwerk

De grens tussen plaatselijk onderhoud en verdergaande ingrepen is niet altijd scherp te trekken. In het schema hiernaast staan enkele voorbeelden van werkzaamheden waarvoor wel en geen vergunning nodig is.

Klussen aan de binnenzijde

De monumentenstatus beschermt het volledige object. Wanneer een eigenaar het interieur gaat veranderen dat onderdeel is van het pand geldt een meldingsplicht bij de gemeente. De gemeente reageert binnen twee weken of de werkzaamheden aan het interieur akkoord zijn of dat het bouwplan langs de monumentencommissie moet.

Gaat het om elementen die niet monumentwaardig

zijn, zoals een keuken uit de jaren zestig, dan kan de eigenaar ervan uit gaan dat hij toestemming krijgt voor de werkzaamheden. Wanneer het werkzaamheden betreffen aan historische wandbekleding of haardpartijen, dan zal de gemeente de plannen voorleggen aan de monumentencommissie. Bij vervanging van deze elementen wordt dan bekeken of dit verantwoord is en op een zorgvuldige wijze gebeurt.

Afbeelding: Wanneer is het onderhoud vergunningvrij en wanneer niet?

VERGUNNINGVRIJ	VERGUNNING NODIG
Het huis overschilderen in dezelfde kleur	Overschilderen in een andere kleur
Metselwerk plaatselijk herstellen	Het voegwerk volledig vernieuwen
Pleisterwerk plaatselijk herstellen	Een volledig nieuwe pleisterlaag aanbrengen
Kozijnen, ramen en deuren plaatselijk herstellen	Ramen, kozijnen en deuren vervangen
Slechte pannen of leien plaatselijk vervangen	Helemaal opnieuw dekken met pannen en leien
Lekkende goten en regenpijpen plaatselijk repareren	Alle dakgoten en regenpijpen vervangen
Metselwerk gedeeltelijk reinigen	Metselwerk geheel reinigen waarbij kleurverandering optreedt

Tips voor het reinigen van gevels zie: <https://cultureelerfgoed.nl/sites/default/files/publications/gids-techniek-17-reinigen-van-gevels-2e-druk-2001.pdf>

Bevoegd gezag

De gemeente Leiderdorp is bevoegd gezag voor het verlenen van vergunningen aan gemeentelijke monumenten. Wat er bij een monument mogelijk is, is afhankelijk van de specifieke waarden van dat monument, zie vorige paragraaf.

Toezicht en handhaving

Bij de aanvraag van een omgevingsvergunning voor bouwwerkzaamheden overlegt de gemeente met de monumenteneigenaar en bij de bouw betrokken partijen over de voorgenomen plannen. Daarbij worden het bouwplan, de uitvoering en/of restauratietechnieken doorgesproken.

Toezicht op restauraties c.q. verbouwingen van monumentale panden is onderdeel van het reguliere bouwtoezicht van de gemeente. Via gebiedsinspecties wordt preventief toezicht gehouden op de monumenten. Bij afwijkingen van de vergunning of (ver)bouwen zonder vergunning treedt de gemeente op.

Zomer 2016: in de Hoofdstraat krijgen enkele waardevolle cultuurhistorische panden een onderhoudsbeurt, wat zorgvuldig wordt uitgevoerd.

5. TEGEMOETKOMING AAN EIGENAREN VAN MONUMENTEN

Eigenaren en bewoners van een monument hebben vaak hogere onderhoudskosten omdat zij vaker gebruik maken van speciale materialen en/of omdat de gevel meer onderhoud vraagt. Ook mogen zij niet zomaar alles veranderen aan hun pand. Bij grote restauratiewerkzaamheden is een omgevingsvergunning nodig.

De gemeente wil eigenaren graag tegemoet komen bij instandhouding van hun monument. Dat gebeurt op de volgende wijzen:

- De eigenaar kan gratis deskundig advies krijgen van Erfgoed Leiden en omstreken (ELO) bij vragen over onderhoud of restauratie. Ook bestaat de mogelijkheid om ze mee te laten kijken naar offertes van bedrijven voor onderhoud of restauratie. De eigenaar kan eveneens bij ELO terecht met vragen over de mogelijkheden voor betere isolatie of verduurzaming met behoud van cultuurhistorische elementen. ELO maakt geen bouwkundige tekeningen.
- De gemeente Leiderdorp brengt geen kosten in rekening voor een vooroverleg voor een omgevingsvergunning voor een gemeentelijk monument. Tevens brengt de gemeente geen kosten in rekening voor de aanvraag van een omgevingsvergunning voor activiteiten die alleen de monumentenstatus raken (bijvoorbeeld het schoonmaken van de gehele gevel of het aanbrengen van een nieuw dak).
- De gemeente draagt bij in de onderhouds- en restauratiekosten bij gemeentelijke monumenten. De maximale bijdrage van de gemeente aan een onderhouds- of

restauratieproject is maximaal 1/3 deel van de totale kosten met een maximum van 4.000 euro. In veel gevallen zullen de gemeentemedewerkers van beheer en toezicht beoordelen of het subsidiegeld juist besteed gaat worden. Wanneer u een subsidieaanvraag doet kunt u die sturen naar info@Leiderdorp.nl onder vermelding van 'subsidieaanvraag monument'. Wanneer wij het zelf kunnen beoordelen, hoort u binnen twee weken van ons of u in aanmerking komt voor de subsidieregeling.

In gevallen waarbij expliciete cultuurhistorische expertise nodig is voor de beoordeling van de subsidieaanvraag, moet de urgentie worden aangetoond door de Monumentenwacht. De inspectie van de Monumentenwacht kan vergoed worden.

De subsidieregeling voor gemeentelijke monumenten gaat in per 1 januari 2019. In de Subsidieregeling gemeentelijke monumenten worden alle regels hiervoor uitvoerig beschreven.

DEEL II HET RIJKE VERLEDEN VAN LEIDERDORP

6. DE GESCHIEDENIS VAN LEIDERDORP

Dit hoofdstuk beschrijft de rijke geschiedenis van Leiderdorp binnen de huidige gemeentegrenzen en geeft aan welke sporen uit dit verleden nog te zien zijn.

Leiderdorp in de IJzertijd en ten tijde van het Romeinse Rijk

De oudste sporen van bewoning op het grondgebied van het huidige Leiderdorp dateren uit de IJzertijd, de periode voor het begin van de jaartelling.

Ten tijde van de Romeinse overheersing, rond de eerste eeuw van onze jaartelling, stond in Leiden ter plaatse van de woonwijk Roomburg, het Romeinse fort Matilo. In onze Leiderdorpse woonbuurt Plantage, aan de andere kant van de Rijn, zijn de resten van een daaraan gerelateerde boerennederzetting gevonden.

In de derde eeuw na Christus vertrokken de Romeinen en inheemse bevolking door de hoge waterstand in het gebied.

Sporen van deze tijd:

- Resten van een boerennederzetting in de woonbuurt Plantage.
- Er zijn geen cultuurhistorisch waardevolle panden uit deze tijd.

Middeleeuwen

In het begin van de Middeleeuwen ontstond het eerste echte dorp van Leiderdorp: Leithon. Het dorp stond in de omgeving van de Hoogmadeseweg. Van deze nederzetting zijn sporen zoals putten en gebruiksvoorwerpen gevonden. Veel van deze sporen liggen nog steeds in de grond in de woonwijk

Voordat de nieuwe wijk Plantage werd gebouwd, is er tot 2013 archeologisch onderzoek gedaan in het gebied. Hierbij zijn veel sporen uit de Romeinse tijd en Middeleeuwen teruggevonden. Om dit zichtbaar te maken en het verleden met het heden te verbinden is een kunstwerk gemaakt met replica's van de gevonden sporen en van hedendaagse gebruiksvoorwerpen.

Plantage. Het gebied is een archeologisch rijksmonument.

In het begin van de Middeleeuwen, in de Karolingische tijd (700 na Chr.) begonnen ook boerengemeenschappen het drassige veengebied vanaf de drogere oeverwallen van de Zijl geleidelijk droog te leggen en te ontginnen. Typisch voor deze periode is de blokverkaveling, waarbij de ontwateringsloten de grillige loop van veenriviertjes en krekten volgden.

In de Boterhuispolder is deze eeuwenoude grillige blokverkaveling nog goed te zien. De Boterhuispolder is een van de oudste ontginningen van het Groene Hart.

- Sporen van deze tijd:
- Blokverkaveling Boterhuispolder.
 - Sporen van de nederzetting Leithon, archeologisch Rijksmonument.

In de negende en tiende eeuw begonnen de grote ontginningen aan beide zijden van de Oude Rijn. De ontginners verkregen het recht van vrije optrek. Er werd geen achtergrens voor het ontginningsblok vastgesteld. De ontginning ging door tot de ontmoeting met een natuurlijke hindernis: groot water, rivier, zandgrond of andere verkaveling.

In Polder Achthoven werd het veenklegebied ontgonnen ten behoeve van akkerbouw. Een verkaveling ontstaat van land en ontwateringsloten die loodrecht op de Oude Rijn staan. Deze middeleeuwse verkaveling van lange lijnen is vrij ongeschonden gebleven, zie de afbeelding hiernaast.

In de 12e eeuw werd de Does gegraven als afvoerkanaal om het belangrijke boezemwater van de Oude Rijn te verbinden met het Haarlemmermeer.

Kasteel Ter Does lag tussen de Does en de Ruigekade in Leiderdorp. De oudste resten van het kasteel dateren ongeveer uit 1300. Begin 18de eeuw verminderden de inkomsten door de landbouwcrisis, terwijl de kosten voor onderhoud hoog waren. Kasteel Ter Does werd daarom rond 1740 afgebroken. De ommuring is deels behouden en nog altijd zichtbaar.

Huis ter Meij komt voor het eerst in de bronnen voor in de twaalfde eeuw en lag aan de Meijewetering. Tijdens het beleg van Leiden werd het door de Leidenaren preventief afgebroken, maar daarna weer opgebouwd. Rond 1800 werd het weer gesloopt, nu definitief.

Berendrecht werd tijdens het beleg van Leiden in 1574 afgebroken (in de Spaanse tijd).

Tekening van vooraanzicht kasteel Zijlhof. De Zijlhof werd voor het laatst herbouwd in 1574 en was in de eerste helft van de achttiende eeuw nog een buitenplaats. Kort vóór 1800 werd het definitief gesloopt.

In de loop van de Middeleeuwen werden in Leiderdorp meerdere kastelen gebouwd, zoals het Huis ter Does, Berendrecht, Ter Mey, Stenevelt, Te Waarde en de Zijlhof (zie afbeeldingen), die allemaal ook weer verdwenen. De enige overblijfselen die hiervan bewaard zijn gebleven, zijn delen van de kasteelmuren van Huis ter Does, te zien bij boerderij Doeshof. De kasteeloverblijfselen zijn Rijksmonument.

Vanaf de dertiende eeuw slokte het steeds verder uitgroeiende Leiden met zijn stadsuitbreiding regelmatig grondgebied van Leiderdorp op. Toch profiteerde Leiderdorp in deze tijd ook van Leiden: door de bloei van de Leidse nijverheid en de ontwikkeling van de handel bood de stad werk aan de Leiderdorpers.

In 1396 werd het mannenklooster Engelendaal gesticht ter hoogte van het huidige verpleeghuis Leythenrode. Het klooster bezat veel gronden en had veel macht. De gronden van de verschillende kloosterlingen heetten ook wel kampen. Vandaar dat enkele straatnamen in de omgeving van het verpleeghuis eindigen op het woord kamp, zoals Korenbloemkamp, Bolderikkamp, Boekweitkamp etc. Het klooster is rond 1579 gesloopt.

In de vijftiende en zestiende eeuw bloeide de nijverheidssector aan de Oude Rijn verder op en ging Leiderdorp groeien. Hierin was een grote rol weggelegd voor de steenbakkerijen waarin de afgezette klei uit het omringende landschap werd verwerkt. Er ontstonden gaandeweg twee bebouwingsconcentraties: één rond de Dorpskerk en één rond de Does.

In de middeleeuwen werden ook de eerste molens in Leiderdorp gebouwd. De molens waren naast de nieuw gegraven sloten noodzakelijk om overstromingen te voorkomen. De middeleeuwse molens zijn inmiddels verdwenen en vervangen door

nieuwe molens op vaak dezelfde locaties. De nieuwe molens, gebouwd vanaf de 17e eeuw, zijn beschreven in het cultuurhistorisch cluster molens.

Tijdens het Spaanse beleg van Leiden vestigde de Spaanse legeraanvoerder zijn hoofdkwartier in de dorpskerk van Leiderdorp. Het Spaanse beleg liep af in 1574. De middeleeuwse kerk werd gedeeltelijk verwoest. Later, in 1620, bouwde men hier de huidige Dorpskerk.

In 1596 werd Leiderdorp zelfs bestuurlijk opgenomen in de stad Leiden. Bebouwing op het grondgebied van Leiderdorp was niet meer mogelijk, met uitzondering van boerderijen en bedrijven ten dienste van de stad Leiden, die op voldoende afstand stonden van de stad. Bebouwing in het directe nabijheid van Leiden werd niet toegestaan om concurrentie tegen te gaan en om te voorkomen dat Spanjaarden zich konden verstoppen in de buurt van de stad Leiden.

Sporen uit deze tijd:

- Overblijfselen van het 13e eeuwse Kasteel Huis ter Does bij boerderij Doeshof.
- Fundering van de klokkentoren van de middeleeuwse kerk naast de Dorpskerk.
- Dorpskerk (rijksmonument) uit 1620, gebouwd op de locatie van de vroegere middeleeuwse kerk. Onderzoek kan bepalen hoeveel van de oude kerk in de huidige kerk verwerkt is.
- Kelders en opkamers van een aantal boerderijen.

17e t/m begin 20e eeuw

In 1664 werd het Jaagpad aangelegd zodat er een belangrijke verbinding via trekschuiten tussen Leiden en Utrecht mogelijk was. Er ontstond een regionaal netwerk. De belangrijke betekenis van het Jaagpad verklaart dat enkele cultuurhistorisch waardevolle panden aan deze route liggen.

Veel rijke Leidenaars betrokken na de middeleeuwen een buitenverblijf in Leiderdorp. Riolering (in Leiden

aangelegd rond 1917) bestond in de middeleeuwen nog niet, waardoor de grachten stonken en de kans op een ziekte in de stad groot was. De Hoofdstraat en de Achthovenerweg waren gewilde locaties voor buitenverblijven, waarvan verschillende bewaard zijn gebleven, zoals boerderij Dijkzicht, Bouwlust en Hoogkraan.

Na de Franse revolutie in 1795 werd Leiderdorp een zelfstandige gemeente. In de 19e eeuw breidde Leiderdorp zich gestadig uit. Typisch voor deze fase zijn de panden van lokale ondernemers langs de Oude Rijn, de Does en de Zijl, die vandaag nog zichtbaar zijn. Voorbeelden zijn de voormalige meelfabriek aan de Zijdijk en de bakkerijen en winkelpanden aan de Hoofdstraat. Het is ook de tijd waarin de kleiwarenproductie verder groeit. De voornaamste producten zijn bakstenen en dakpannen. De laatste nu nog bestaande vertegenwoordiger is klei-warenfabriek Ginjaar aan de Doeslaan (opgericht in 1920).

Eind 19e eeuw scheidden de gereformeerden zich van de hervormden en werd aan de Hoofdstraat een tweede kerk gebouwd, de huidige Gereformeerde Kerk. Het lint tussen de Dorpskerk en de Does groeide naar elkaar toe.

Sporen uit deze tijd:

- Tientallen boerderijen, buitenverblijven, woonhuizen, arbeiderswoningen en ondernemerspanden langs de wateren van Leiderdorp (De Does, Oude Rijn en de Zijl). Veel van deze panden zijn cultuurhistorisch waardevol en worden toegelicht in bijlage 1.
- De Gereformeerde Kerk met pastorie aan de Hoofdstraat.
- De molens: de Doeshofmolen, Munnikkenmolen, Zijllaanmolen en de Achthovensemolen (ter vervanging van middeleeuwse molens op vaak dezelfde locaties).

Dorpskerk uit 1620, op de locatie van de vroegere middeleeuwse kerk. Naast de dorpskerk ligt de fundering van de klokkentoren van de middeleeuwse kerk. Zowel de fundering als de dorpskerk zijn Rijksmonument.

Achthovenerweg. Buitenverblijf Hoogkraan. Rijksmonument

20e eeuw

Voor de Tweede Wereldoorlog vond in Leiderdorp de eerste planmatige volkswoningbouw plaats aan de Hoofdstraat, achter de Hoofdstraat in de Kerkwijk, aan de Koningsstraat en in het Zijkwartier.

In de jaren dertig van de twintigste eeuw verdwenen de meeste steenplaatsen als gevolg van de depressie, uitgezonderd Kleiwarenfabriek Ginjaar. Wat resteerde waren de bij de steenbakkerijen behorende arbeiderswoningen, zoals het Patrimoniumpark.

Patrimoniumpark, arbeiderswoningen uit ca. 1948. Cultuurhistorisch waardevol.

Hoofdstraat 161-175, een van de eerste uitbreidingsblokken met rijwoningen van net na de Tweede Wereldoorlog. Cultuurhistorisch waardevol.

Leiderdorp ca. 1960

Na de Tweede Wereldoorlog begon Leiderdorp aan een groeispurt. Er werden veel woningen gebouwd, als oplossing voor de woningnood in Leiden. Daarnaast zorgde ook de groeiende industrie voor een woningvraag.

Door het toenemend inwonersaantal en de zich goed ontwikkelende industrie in Nederland en ook in Leiderdorp, nam de verkeersdruk toe. De rijksweg A4 werd halverwege de jaren vijftig aangelegd. De eerste grote uitbreidingswijk van Leiderdorp werd gerealiseerd, de Oranjewijk, een typische jaren vijftig wijk.

Leiderdorp ca. 1970

Na 1960 ontwikkelde het deel van Leiderdorp ten noordwesten van de Persant Snoepweg zich met de typische jaren zestig wijken Ouderzorg, de Vogelwijk en De Schansen. Vanaf de jaren zeventig is het deel van Leiderdorp tussen de Engelendaal, de Persant Snoepweg en de provinciale wegen N445 en N446 bebouwd met de uitbreidingswijken Voorhof, Binnenhof, het voorzieningencuster Winkelhof en het sport- en recreatiegebied De Bloemerd.

In de jaren tachtig ontstond de wijk Buitenhof-Oost aan de westzijde van de Winkelhof. In de jaren negentig werd Buitenhof-West gebouwd.

Leiderdorp ca. 2015

De laatste grote uitbreiding van Leiderdorp is de wijk Leyhof (eind jaren negentig).

Van begin deze eeuw tot heden zijn nog verschillende kleine nieuwbouwwijken gerealiseerd, zoals Doesplant, Driegatenbrug, 't Heerlijk Recht en Plantage.

De Stille Watering en ROC-locatie zijn momenteel in ontwikkeling.

7. CULTUURHISTORISCHE CLUSTERS

Van het rijke verleden van Leiderdorp zijn bijzondere panden bewaard gebleven, de cultuurhistorisch waardevolle panden. Enkele daarvan zijn rijksmonument. Daarnaast bevinden zich onder deze panden toekomstige gemeentelijke monumenten.

De cultuurhistorisch waardevolle panden zijn in clusters gerangschikt. De volgende paragrafen beschrijven die clusters. In bijlage 1 van de monumentennota worden de meest cultuurhistorisch waardevolle panden van Leiderdorp kort toegelicht met een afbeelding en een beknopte beschrijving.

7.1 CULTUURHISTORISCH CLUSTER DE DOES

Het cultuurhistorisch cluster De Does bestaat uit de subclusters de 'Doeslaan' en 'Boerenhoven aan Ruigekade'.

Subcluster Doeslaan

De Does is een 12e eeuwse verbinding met het veenriviertje de Kromme Does. De Does werd aangelegd omdat de Oude Rijn bij Katwijk verzandde en de streek problemen kreeg met de afwatering. De Does vormde het nieuwe afvoerkanaal dat het boezemwater van de Oude Rijn verbond met het Haarlemmermeer.

Evenwijdig aan de Does is er sprake van een cultuurhistorisch waardevolle bebouwingsstrook. De bebouwing is met de achterzijden naar de Does gekeerd en met de voorzijden naar de Doeslaan. Het ensemble kent een zeer wisselend karakter. De oostelijke bebouwingswand had een industrieel karakter dat nog steeds herkenbaar is door de oude arbeiderswoningen en het fabrieksgebouw van Ginjaar. Aan de overzijde van de straat is sprake van individueel herkenbare historische panden (19e /20e eeuw).

Subcluster Boerenhoven aan de Ruigekade

Rondom boerderij Doeshof zijn de overblijfselen van de kasteeltuinmuur van Kasteel ter Does zichtbaar.

Zowel Doeshof als Pothuishoeve zijn cultuurhistorisch waardevolle boerderijen.

Meer cultuurhistorisch waardevolle panden en rijksmonumenten van dit cluster worden in bijlage 1 toegelicht.

7.2 CULTUURHISTORISCH CLUSTER HOOFDSTRAAT-JAAGPAD

Het cluster Hoofdstraat-Jaagpad wordt gekenmerkt door nagenoeg doorlopende historische bebouwing.

Subcluster Hervormde Kerk

Dit cluster is rijk aan rijksmonumenten, zoals de Nederlandse Hervormde Kerk, een boerderij en enkele woonhuizen. Rondom de rijksmonumenten staan panden die ook veel voor Leiderdorp hebben betekend zoals het oude postkantoor, het voormalige gemeentehuis, de gemeenteschool en enkele winkelpanden. Het zijn allemaal cultuurhistorisch waardevolle panden.

Subcluster Gereformeerde Kerk

De 19e eeuwse Gereformeerde Kerk en de naast gelegen panden hebben een uitgesproken architectuurstijl en zijn tevens waardevol voor de identiteit van ons dorp.

Subcluster centrale deel Hoofdstraat

In dit cluster bevinden zich cultuurhistorisch waardevolle arbeidershuisjes en vroegere woonhuizen van vooraanstaande personen, zoals van een onderwijzer en van een steenfabrikant.

Subcluster Doesbrug

Ook rondom de Doesbrug, een gietijzeren ophaalbrug uit eind 19e eeuw, staan bijzondere cultuurhistorische panden. Onder andere gave 19e- en 20e-eeuwse winkelpanden, bakkerijen en woonhuizen zorgen hier voor een sfeervol en uniek stukje Leiderdorp.

De sloop van het A4-viaduct in 2012 maakte de verbreking van het dorpslint ongedaan. Dit versterkte de cultuurhistorische samenhang van de panden aan de Hoofdstraat en de zijstraten.

In bijlage 1 worden enkele cultuurhistorisch waardevolle panden en rijksmonumenten van dit cluster toegelicht.

7.3 CULTUURHISTORISCH CLUSTER ACHTHOVENERWEG

Het cultuurhistorisch cluster Achthovenerweg ligt op de hoger gelegen oeverwal van de Oude Rijn. Langs dit historisch lint staan verscheidene voormalige boerderijen met een hoge cultuurhistorische waarde. Daarnaast ligt aan deze weg een karakteristiek straatje met arbeiderswoningen uit ca. 1930, Patrimoniumpark. Achthovenerweg 15a/b betreft een voormalige directeurswoning. Enkele cultuurhistorisch waardevolle panden en rijksmonumenten van dit cluster staan in hoofdstuk 3, bijlage 1.

7.4 CULTUURHISTORISCH CLUSTER OMGEVING ZIJLDIJK/ VAN DER VALK BOUMANWEG/ OCKENRODE

Het cultuurhistorisch cluster, omgeving Zijldijk/ Van der Valk Boumanweg/ Ockenrode, wordt gekenmerkt door enkele voormalige historische boerderijen, tuinderswoningen en fabrieken. Deze cultuurhistorisch waardevolle panden zijn gebouwd eind 19e eeuw en in het begin van de 20ste eeuw.

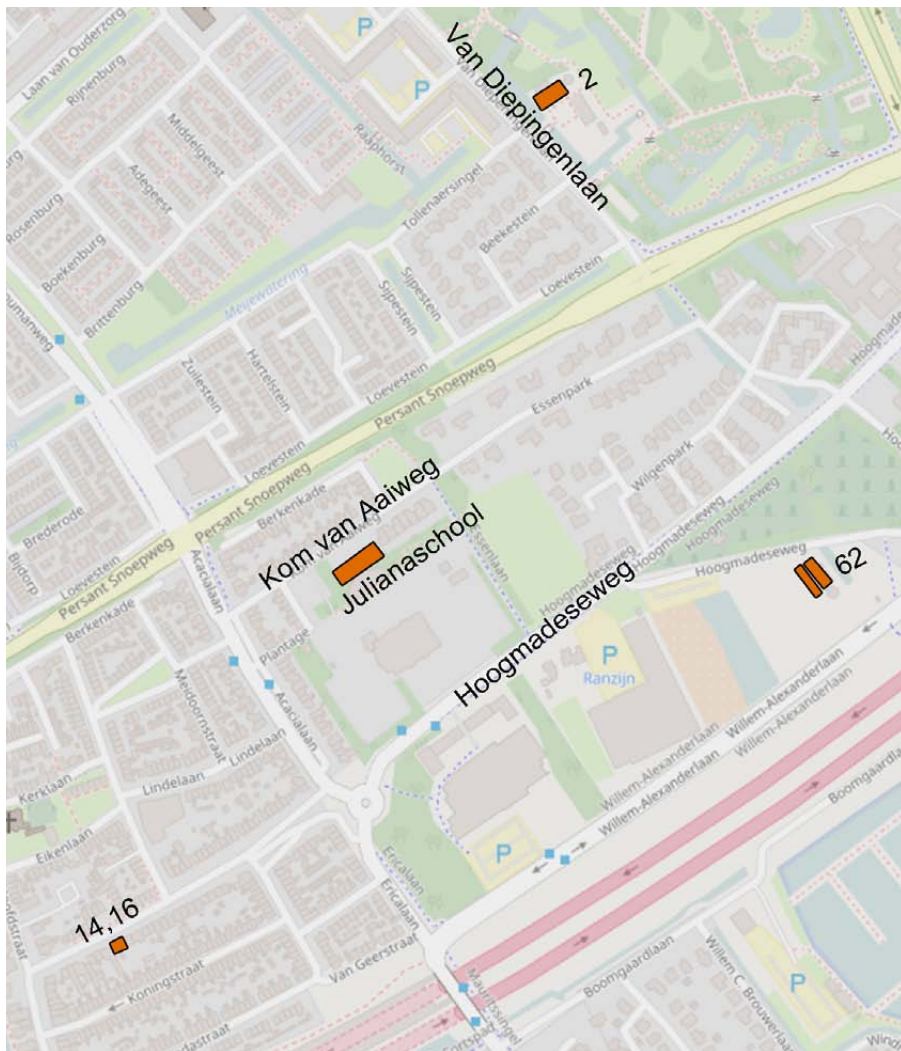
Het cluster ligt net zoals de historische clusters Hoofdstraat en Achthovenerweg aan Leiderdorpse rivieren. Dit cluster ligt aan de Oude Rijn en de Zijl.

In bijlage 1, hoofdstuk 4, staan enkele cultuurhistorisch waardevolle panden en rijksmonumenten van dit cluster.

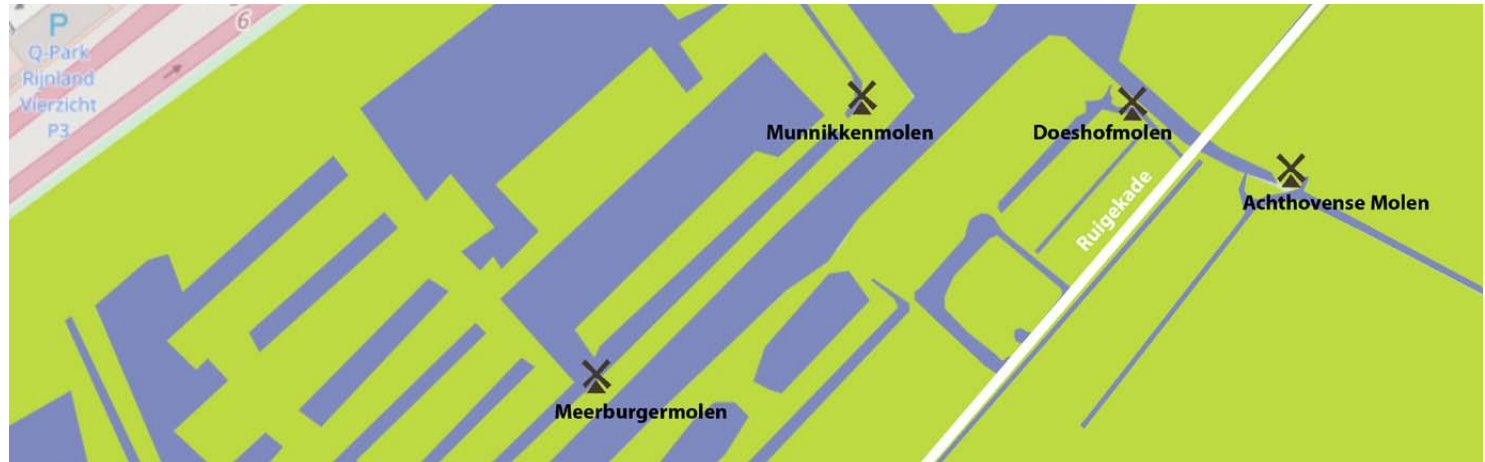
7.5 CULTUURHISTORISCH CLUSTER HOOGMADESEWEG

Het gebied rondom de Hoogmadeseweg ligt op de locatie waar de eerste dorpsbebouwing van Leiderdorp ontstond. Op enkele locaties in dit gebied zijn scherven uit de Romeinse tijd en de vroegere Middeleeuwen gevonden. In het cluster liggen enkele historische boerderijen uit de 17e en 19e eeuw, een woonhuis uit begin 20e eeuw en de Koningin Juliana School van net na de Tweede Wereldoorlog. Deze vier cultuurhistorisch waardevolle panden staan afgebeeld in bijlage 1 in hoofdstuk 5.

7.6 CULTUURHISTORISCH CLUSTER DE MOLENS

De vijf molens in Leiderdorp dateren uit de 17e en 19e eeuw. Ze zijn alle rijksmonument. Zij werden of worden nog steeds gebruikt voor bemaling van de polder. De molens staan afzonderlijk beschreven in bijlage 1, hoofdstuk 6.

BIJLAGEN

HOOFDSTUK 1. CULTUURHISTORISCH CLUSTER DE DOES

Doeshof, Ruigekade 3.

Boerderij. Cultuurhistorisch waardevol

Om de boerderij staan de overblijfselen van de kasteeltuinmuur van het verdwenen Kasteel Huis ter Does (13e eeuw, betreft de oudste bewaard gebleven bebouwingselementen van Leiderdorp). De kasteeltuinmuur is daarom tevens zeer cultuurhistorisch waardevol.

Pothuishoeve, Ruigekade 2

Oorspronkelijke + huidige functie: Boerderij.

@ErikvanDoorn

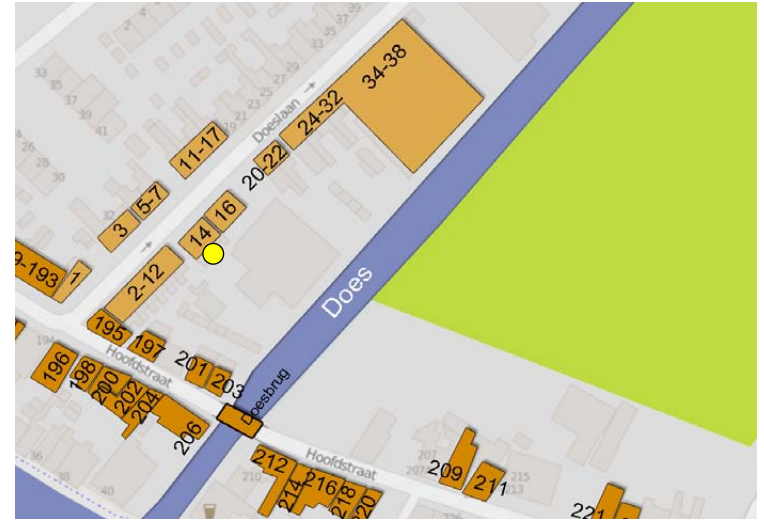
Doeslaan 2-12

Rijwoningen. Typische arbeidswoningen.

Doeslaan 14

Voorbeeld van een historische dorpswoning.

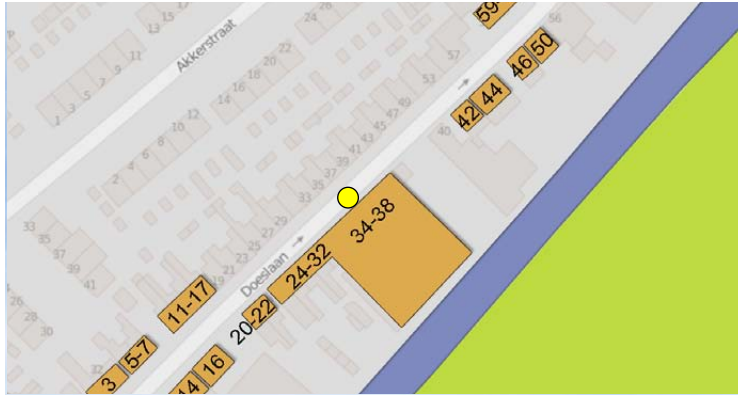
Doeslaan 24-32

Beeldbepalende arbeiderswoningen.

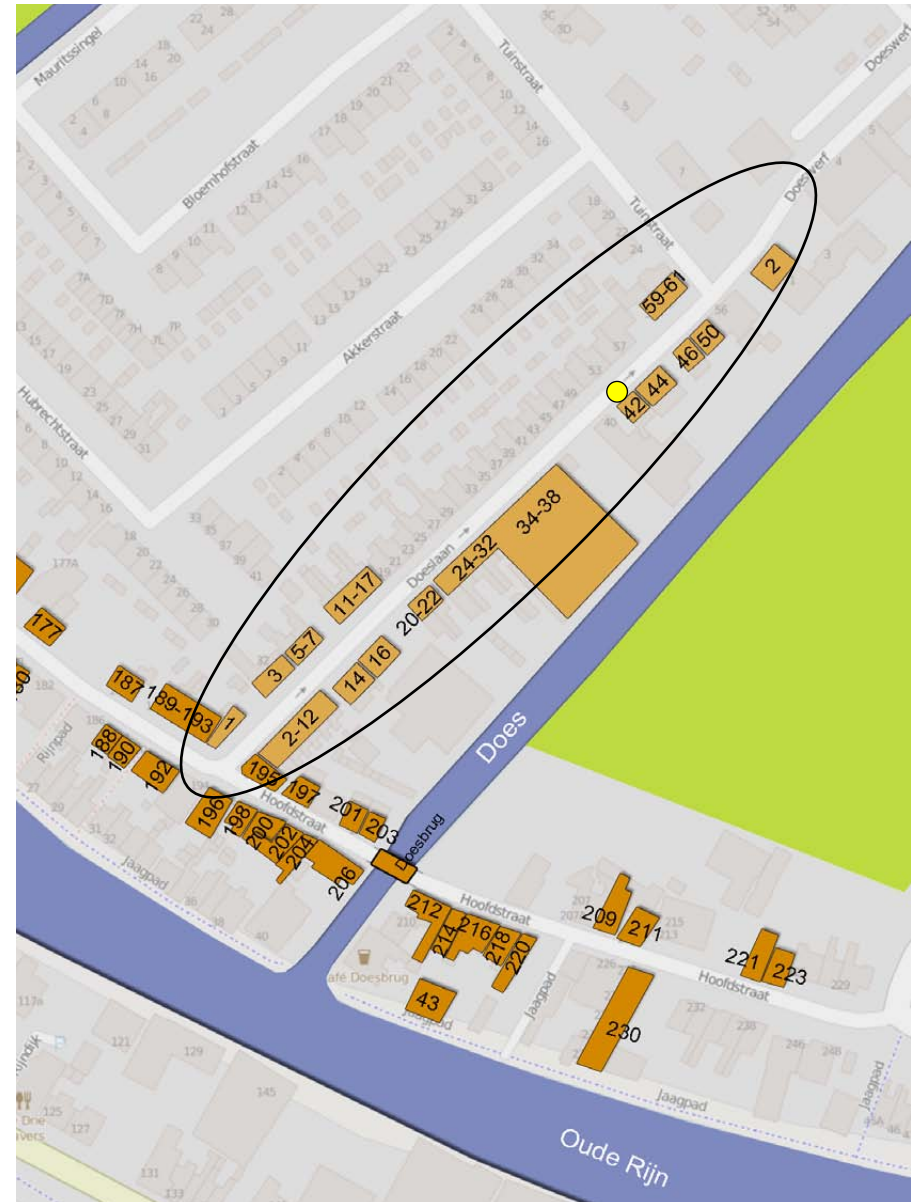
Doeslaan 32 -34

Kleiwarenfabriek Firma Gebroeders Ginjaar. Voorbeeld van bedrijvigheid begin 20e eeuw.

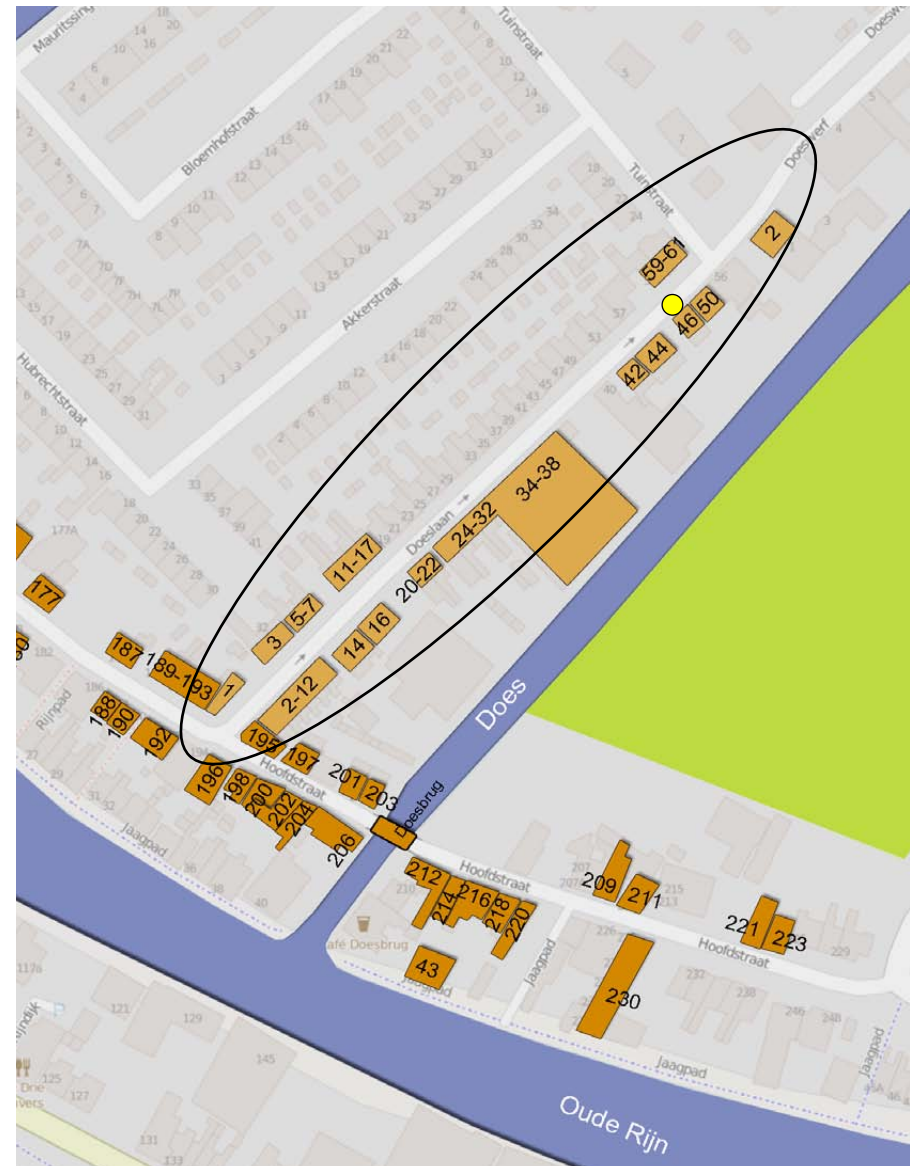
Doeslaan 42

Woonhuis. Karakteristiek voor de bouwperiode.

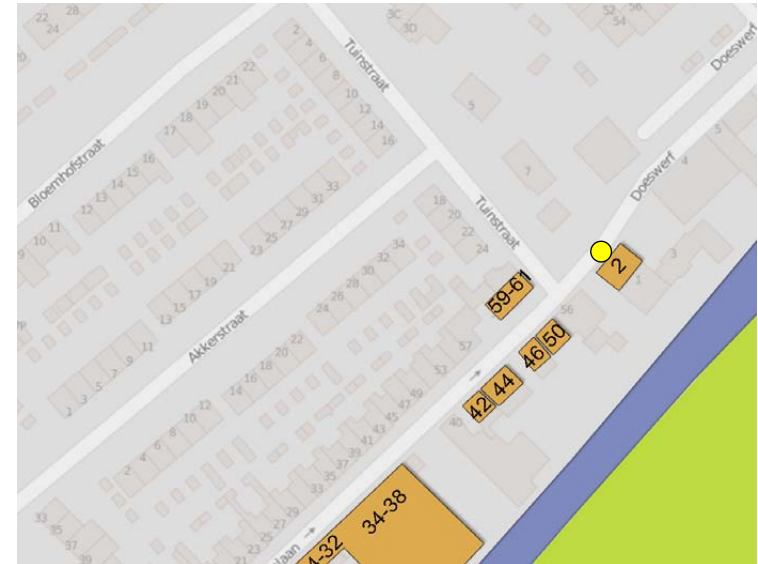
Doeslaan 46

Boerderijtje, verbouwd tot woonhuis.

Doeswerf 2.

Vrijstaand woonhuis.

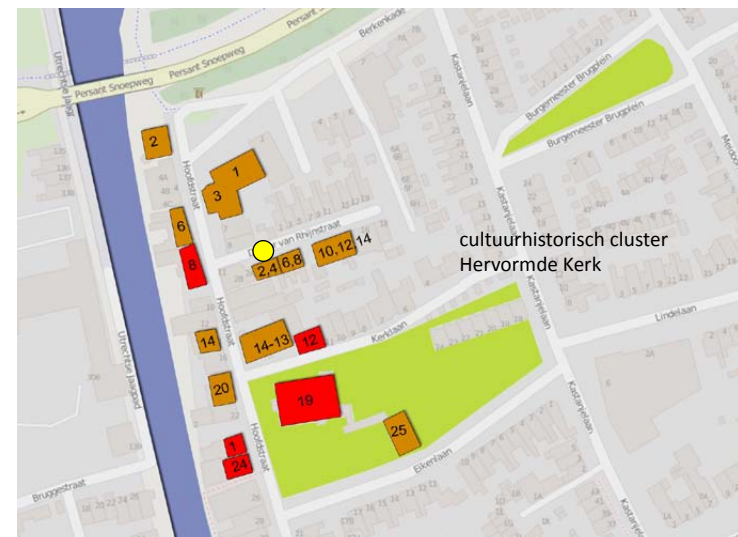

HOOFDSTUK 2. CULTUURHISTORISCH CLUSTER HOOFDSTRAAT-JAAGPAD

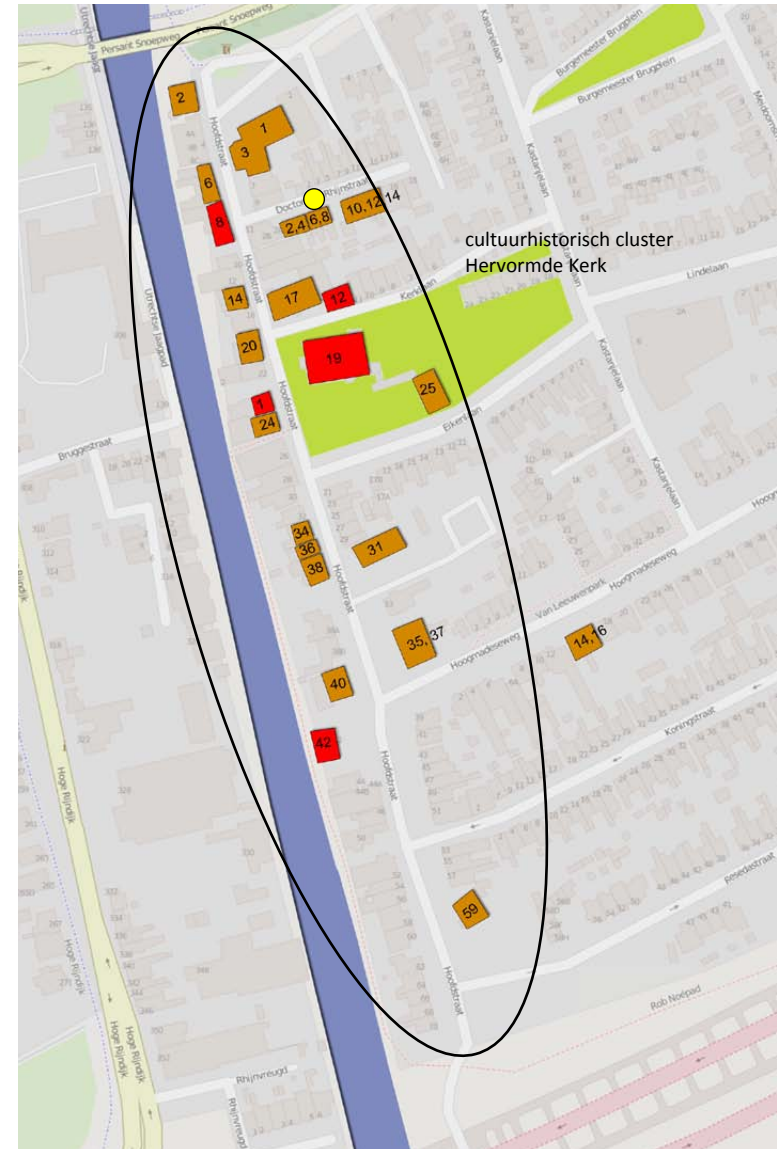
Dr. van Rhijnstraat 2-4

Oorspronkelijke en huidige functie: woonhuizen aaneengeschakeld. Karakteristiek voor arbeiderswoningen uit laat 19e/ begin 20e eeuw.

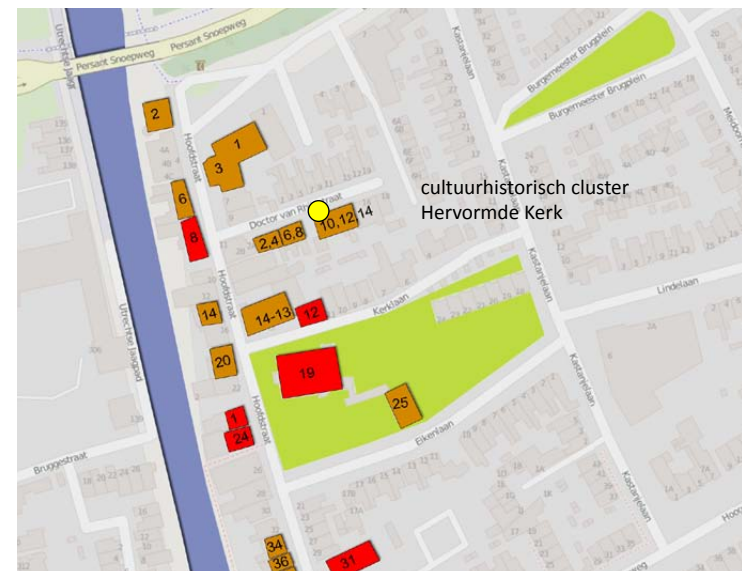
Dr. van Rhijnstraat 6-8

Woonhuizen aaneengeschakeld. Gave panden, karakteristieke arbeiderswoningen uit laat 19e/ begin 20ste eeuw.

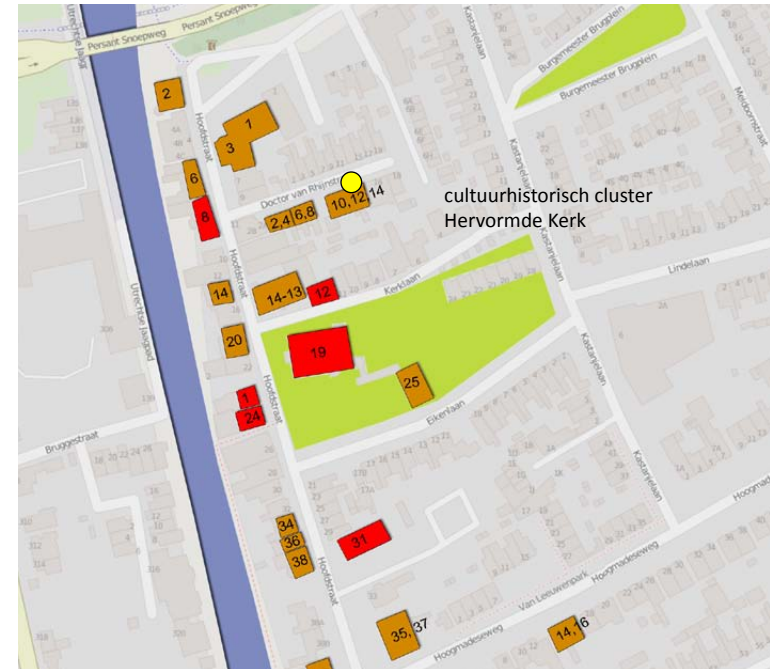
Dr. van Rhijnstraat 10

Oorspronkelijke en huidige functie: woonhuis.

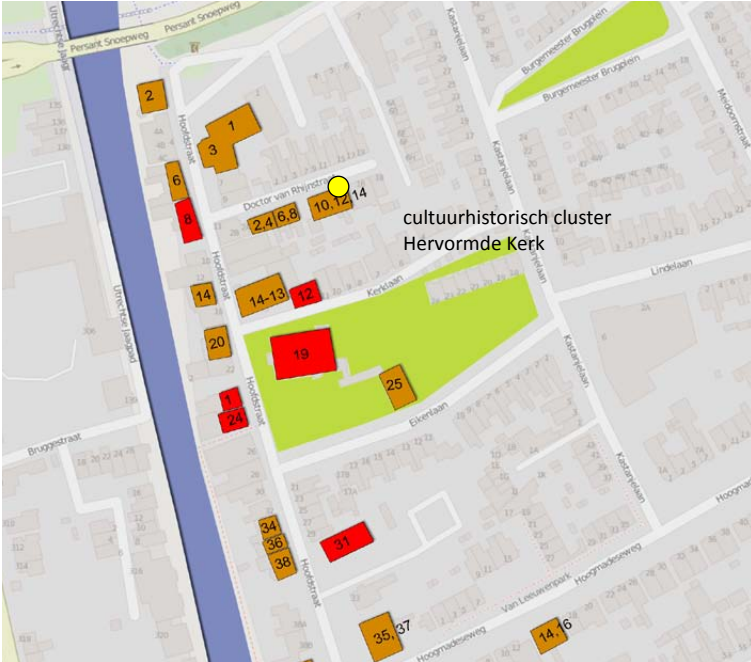
Dr. van Rhijnstraat 12

Oorspronkelijke en huidige functie: woonhuis.

Dr. van Rhijnstraat 14

Oorspronkelijke en huidige functie: woonhuis.

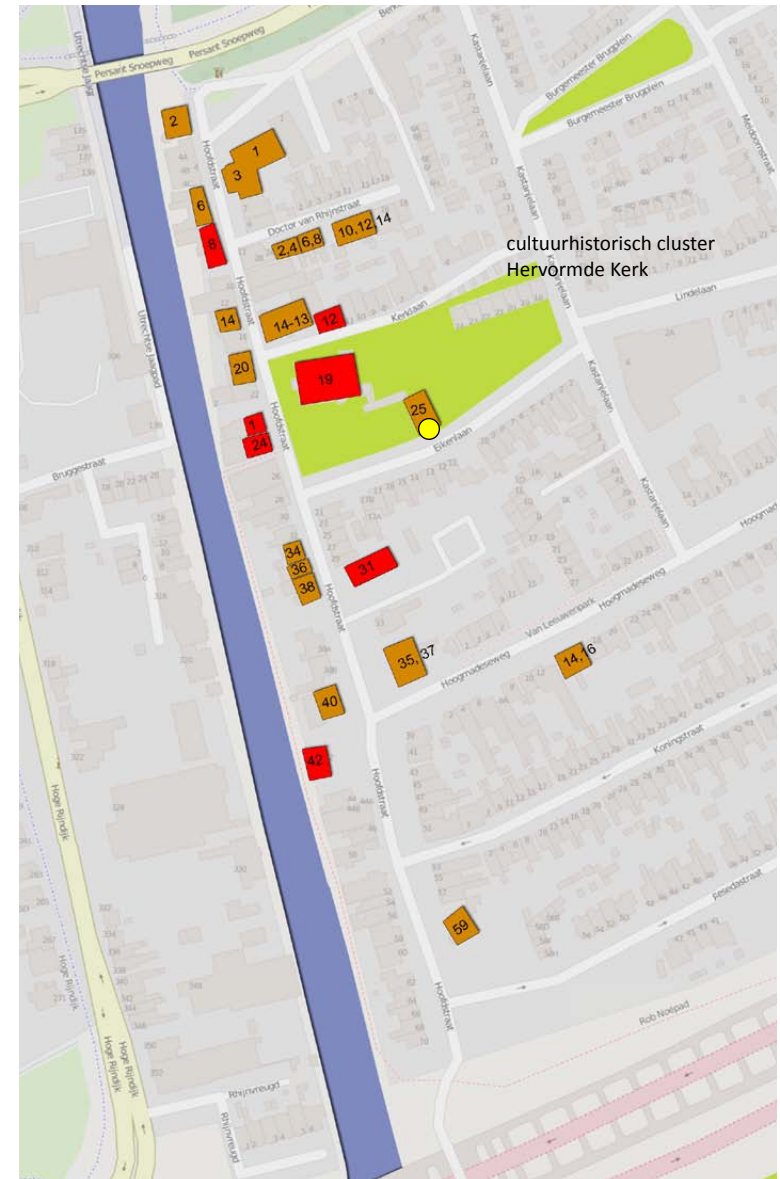
Kerkhof Eikenlaan

Kerkhof, oudste graven uit 19e eeuw

Eikenlaan 25, rijksmonument

Voormalige pastorie naast de kerk.

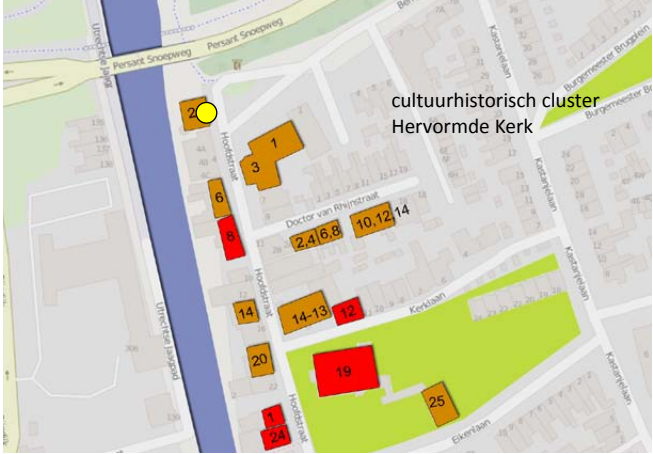
Hoofdstraat 3

Voormalig gemeentehuis.

Hoofdstraat 2

Oorspronkelijk vrijstaand woonhuis (nu: pand met kantoorfunctie).

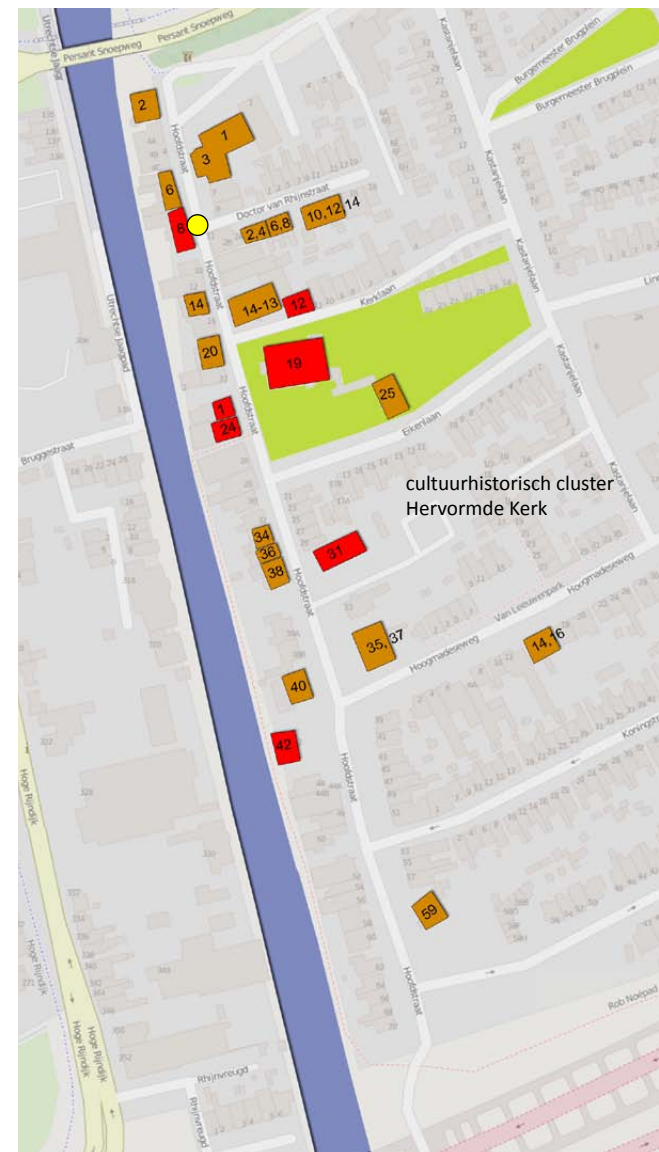
Hoofdstraat 6

Oorspronkelijke functie postkantoor (nu: woonhuis).

Hoofdstraat 8, rijksmonument

Herenhuis met rechte lijstgevel, luiken voor de vensters.

Kerklaan 13-14

Oorspronkelijke functie: Gemeenteschool. Nu: woonhuis en balletschool.

Hoofdstraat 19, rijksmonument

Kerkgebouw.

Kerklaan 12, rijksmonument

Rechthoekig werk-woonhuis met rechte kroonlijst. Voormalige schoolmeesterwoning.

Hoofdstraat 20

Voormalige slagerij Van Klaveren.

Bruggestraat 1, rijksmonument

Pand met rechte lijstgevel, werk-woonhuis 18e eeuw.

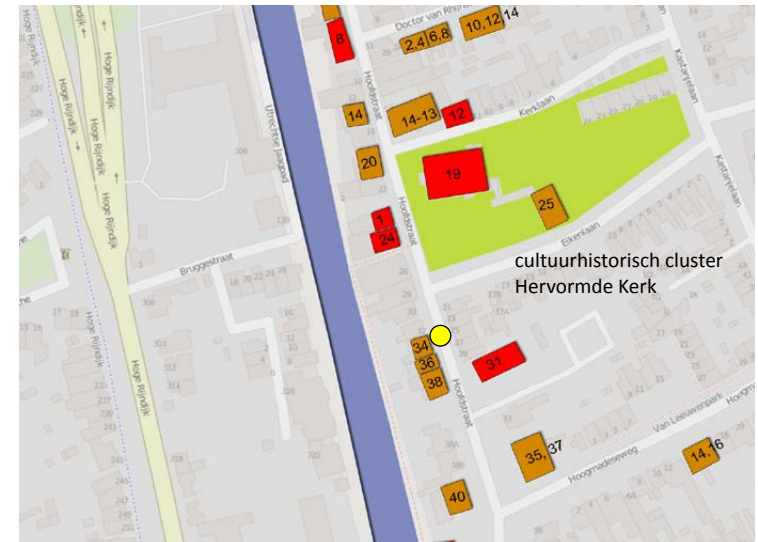
Hoofdstraat 24, rijksmonument

Voormalige stalling, 18e eeuw.

Hoofdstraat 34

Oorspronkelijke en huidige functie: vrijstaand woonhuis.

Hoofdstraat 36

Oorspronkelijke en huidige functie: Woonhuis.

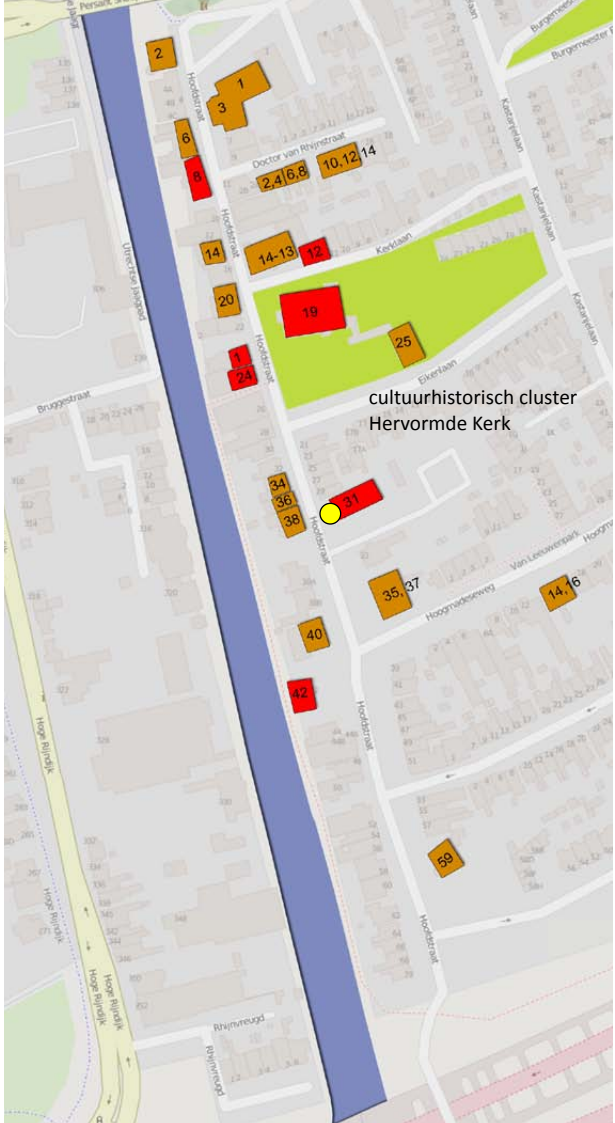
Hoofdstraat 38

Oorspronkelijke en huidige functie: Woonhuis.

Hoofdstraat 31, rijksmonument

Lage boerderij. Ook de leilindes op het boerenerf zijn monumentaal.

Hoofdstraat 35-37

Twee-onder-een-kapwoning.

Hoofdstraat 40.

Oorspronkelijke en huidige functie: Woonhuis Helena.

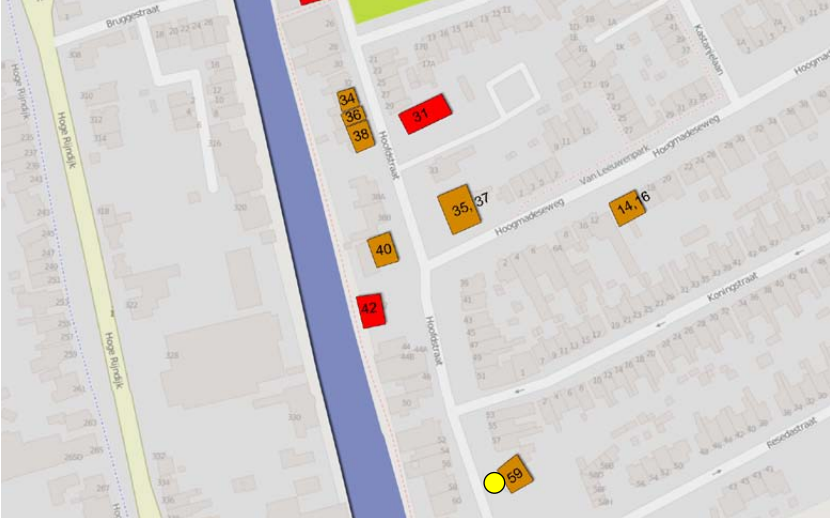
Hoofdstraat 42, rijksmonument

Woonhuis. Bouwjaar 18e en 19e eeuw.

Hoofdstraat 59

Vrijstaand woonhuis.

Hoofdstraat 73

Kerk. Bouwstijl: neo-rennaissance.

Hoofdstraat 75

Voormalige pastorie, vrijstaand. Bouwstijl: neo-rennaissance.

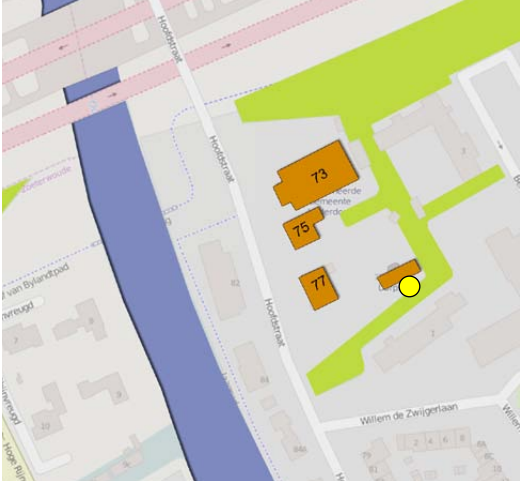
Hoofdstraat 77 en 77a (Nu twee afzonderlijke woonhuizen)

Vrijstaand woonhuis met koetshuis. Hieronder het woonhuis. Bouwstijl: neo-rennaissance.

Hoofdstraat 77 en 77a (Nu twee afzonderlijke woonhuizen)

Koetshuis, Hoofdstraat 77a

Hoofdstraat 86-88

Eenlaags woonhuis met twee woningen.

Hoofdstraat 92, 94, 96

Rijtjes van drie eenlaags arbeiderswoningen.

Hoofdstraat 98

Woonhuis.

Hoofdstraat 100

Woonhuis.

Hoofdstraat 106

Voormalige onderwijzerswoning.

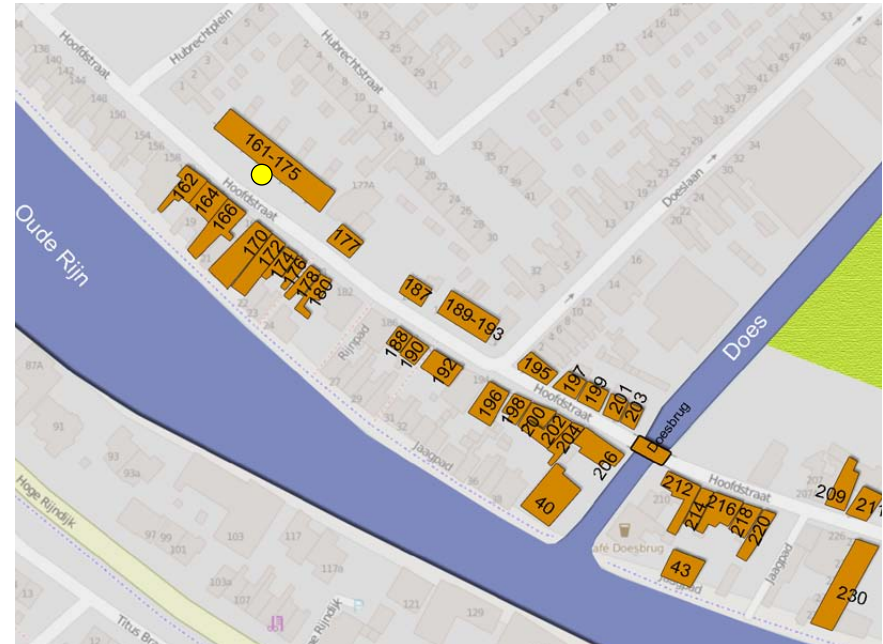
Hoofdstraat 108-110

Oorspronkelijke en huidige functie: woning.

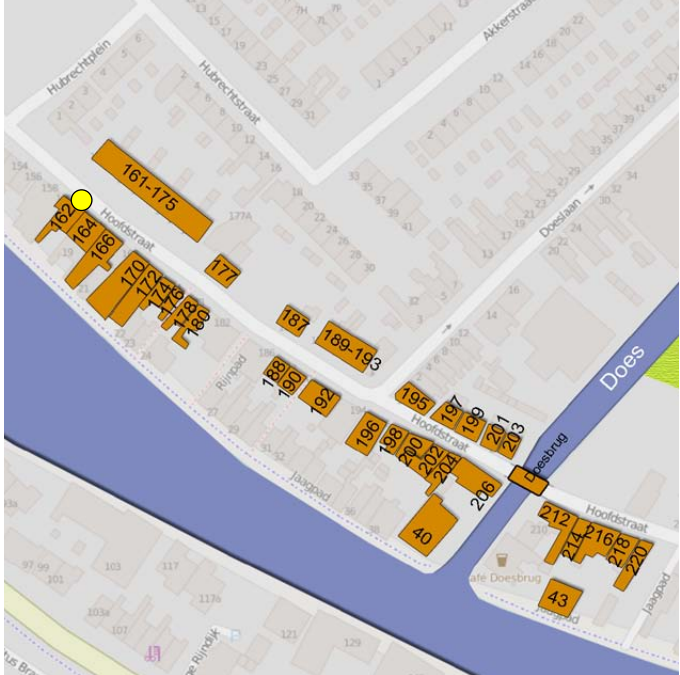
Hoofdstraat 161-175.

Rijwoningen, gebouwd net na Tweede Wereldoorlog.

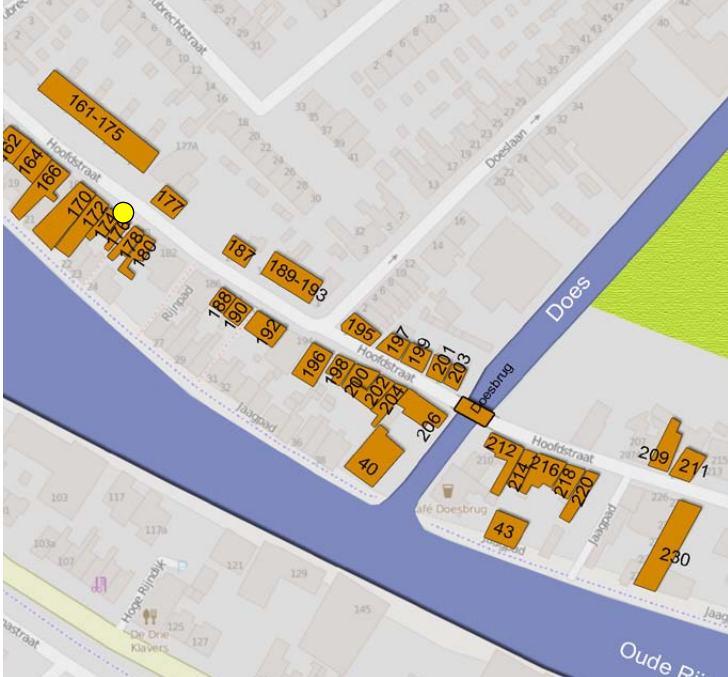
Hoofdstraat 162

Eenlaags woonhuis.

Hoofdstraat 174-176

Twee-aan-een-geschakelde woningen.

Hoofdstraat 177

Vrijstaand woonhuis.

Hoofdstraat 187

Vrijstaand woonhuis eenlaags.

Hoofdstraat 188-190

Arbeidershuisjes.

Hoofdstraat 192

Voormalig winkelpand.

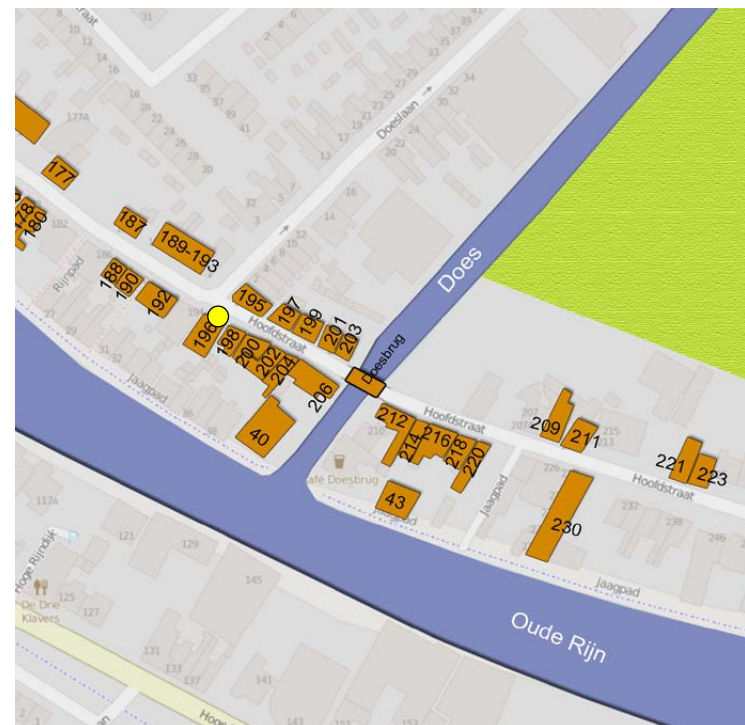
Hoofdstraat 195

Hoekwoning van rijtjes typische arbeidswoningen.

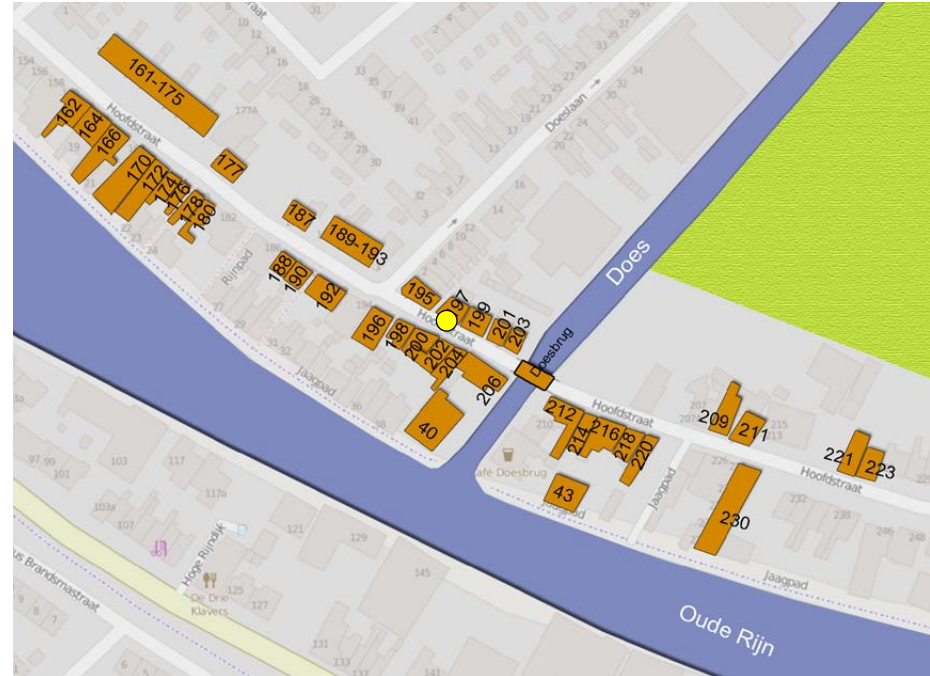
Hoofdstraat 196

Oorspronkelijke functie: woonhuis-winkel. Huidige functie: woonhuis.

Hoofdstraat 197

Voormalig bakkerij.

Hoofdstraat 201-203

Voormalige sigarenzaak/ brandstoffenzaak en woonhuis.

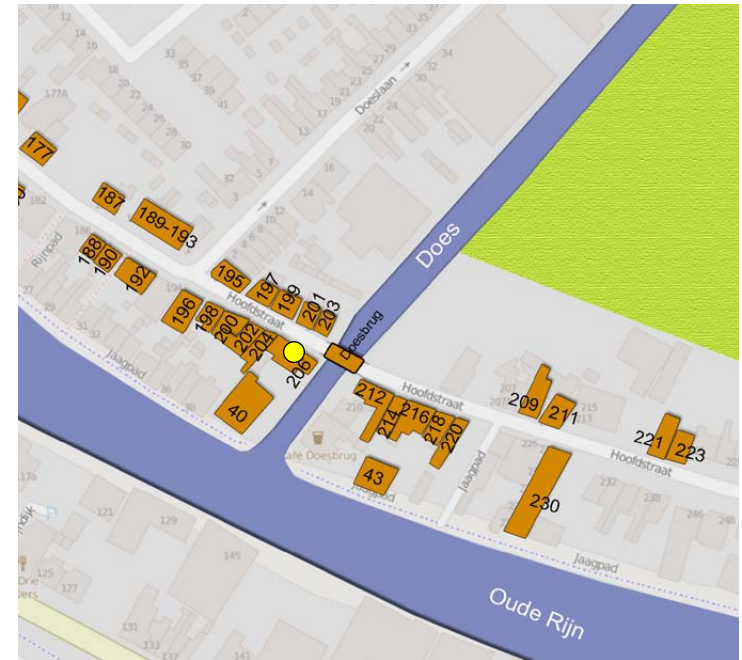
Hoofdstraat 202-204

Twee-aan-een-geschakelde-woningen. Voormalige winkel.

Hoofdstraat 206

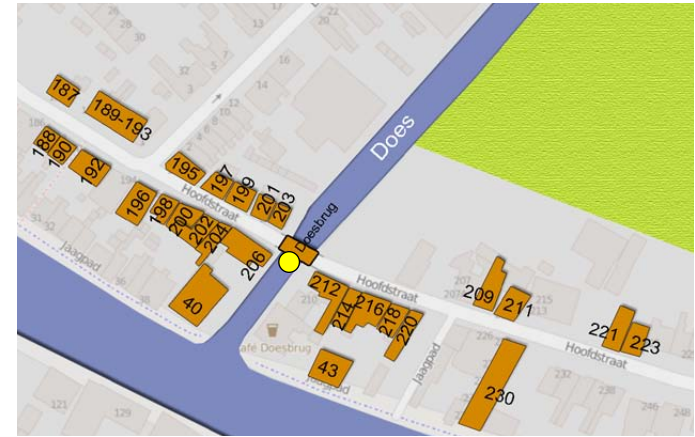
Voormalige bakkerij.

Jaagpad 40

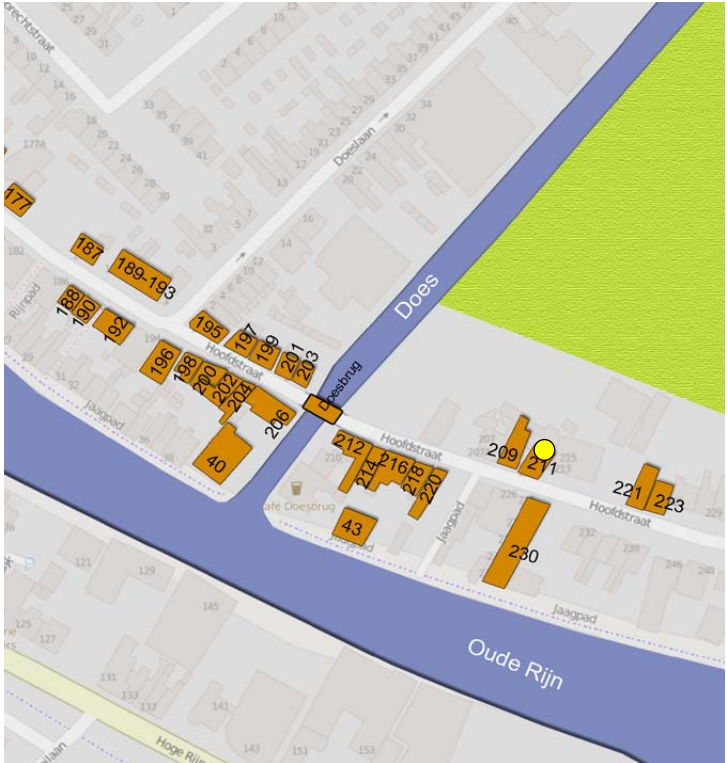

Doesbrug

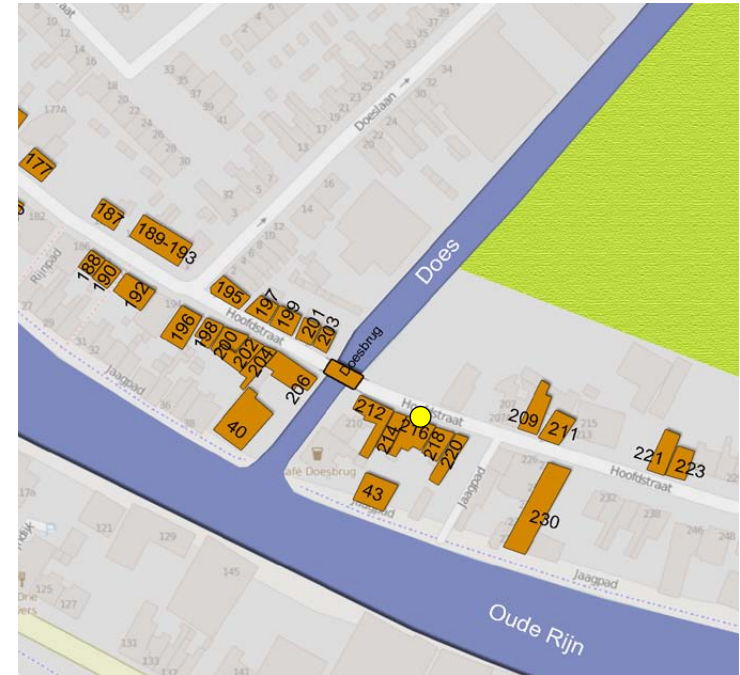
Hoofdstraat 209-211

Bedrijfspannd en woonhuis.

Hoofdstraat 214-216

Voormalig winkelpand.

Jaagpad 43

Vrijstaand dorps huisje.

Hoofdstraat 118-220

Hoekhuis. Voormalige bakkerij.

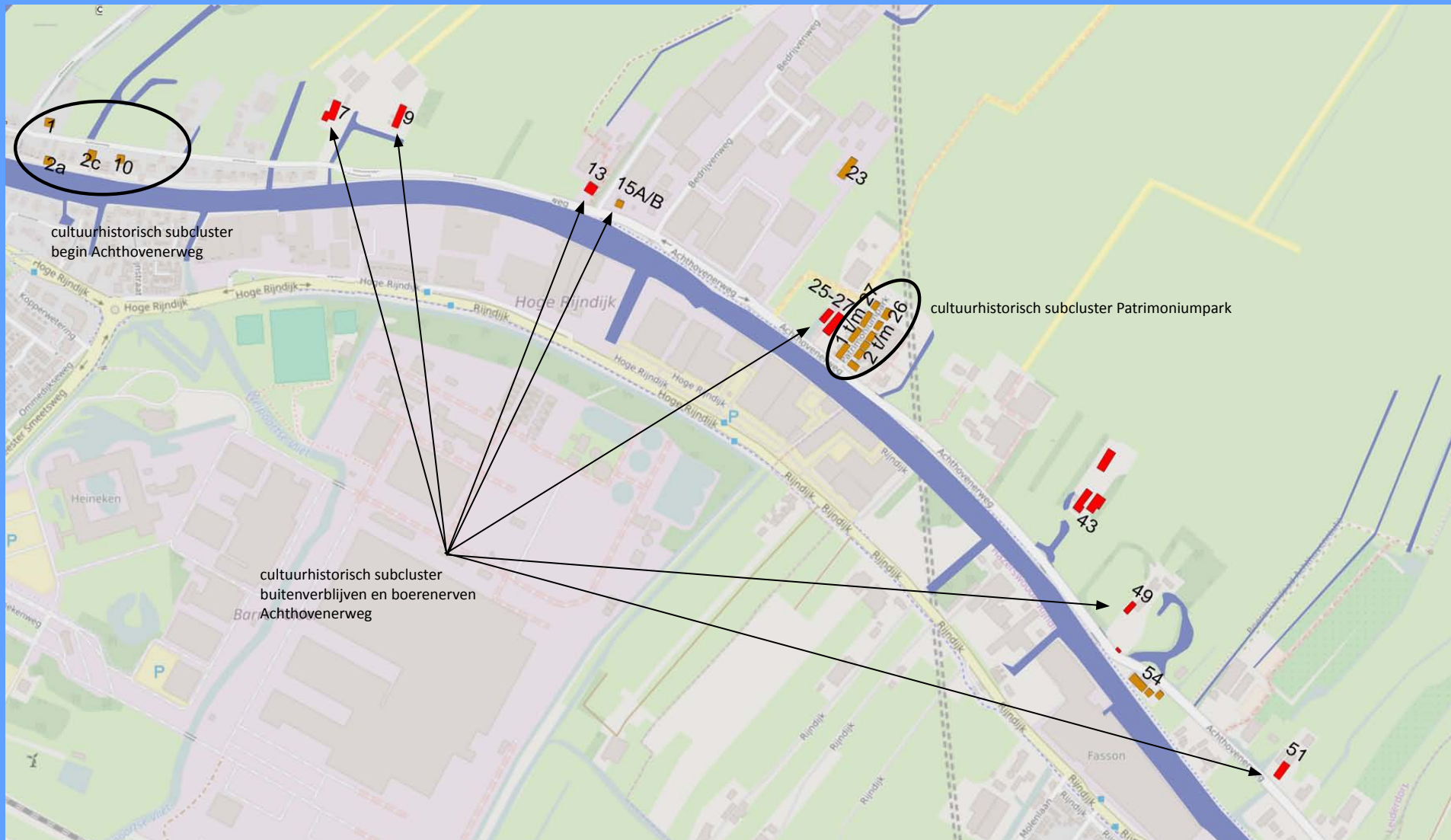

Hoofdstraat 230 a t/m g

Voormalige grutterij, hoefsmederij/ winkel in huishoudelijke artikelen.

HOOFDSTUK 3. CULTUURHISTORISCH CLUSTER ACHTHOVENERWEG

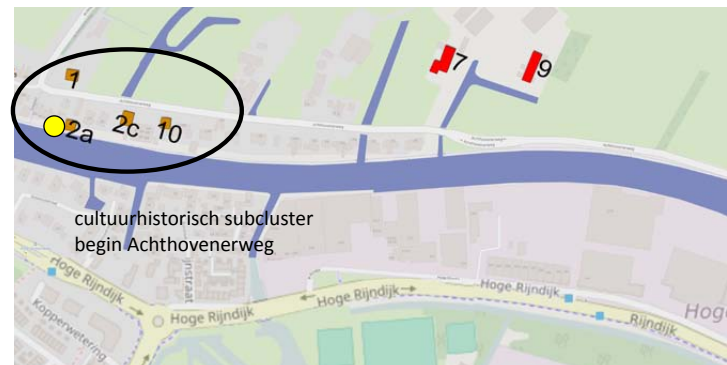
Ruigekade 1

Woonhuis.

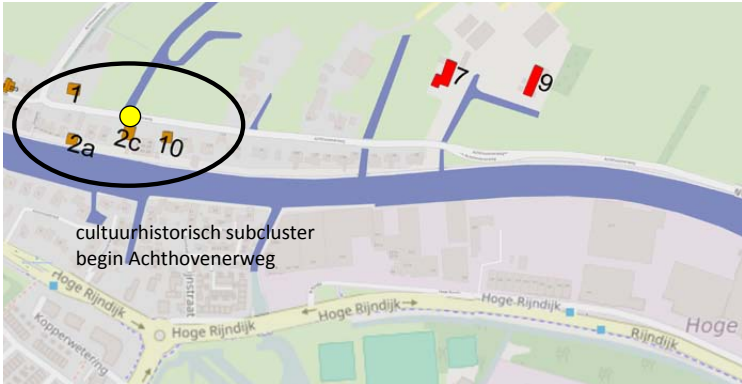
Achthovenerweg 2a

Woonhuis met koetshuis.

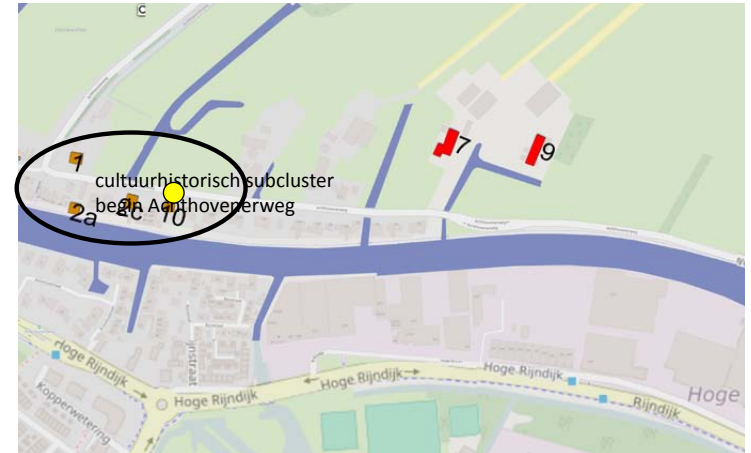
Achthovenerweg 2c

Woonhuis.

Achthovenerweg 10

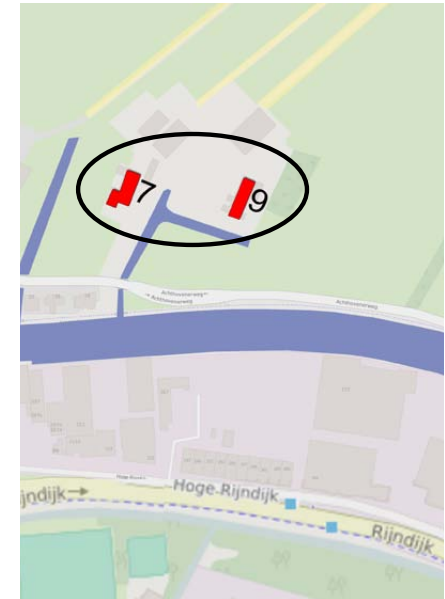
Woonhuis.

Achthovenerweg 7, rijksmonument

Boerderij. Bouwjaar 1900.

Achthovenerweg 9, rijksmonument

Boerderij. Bouwjaar 1745.

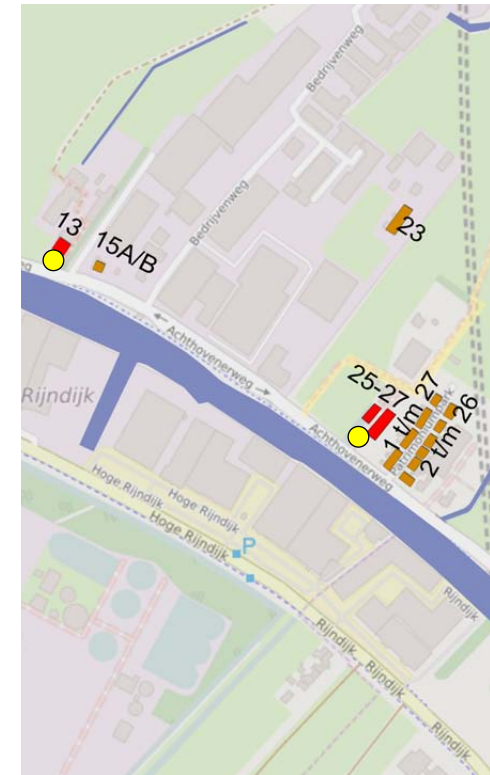

@ErikvanDoorn

Achthovenerweg 13, rijksmonument

Dijkzicht. Woonboerderij. 19e
eeuws.

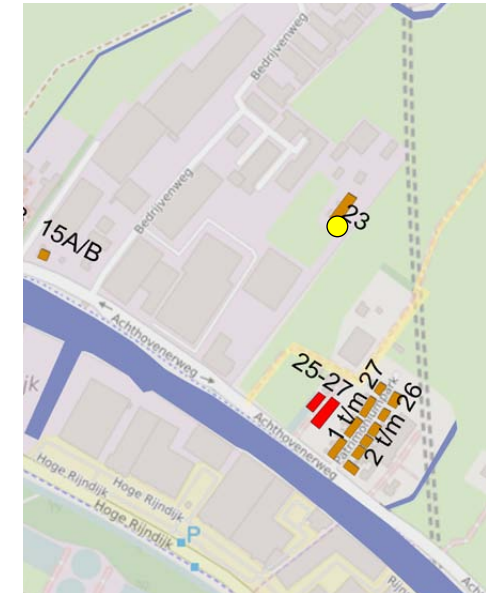

Achthovenerweg 25-27, rijksmonument

Boerderij Bouwlust. De boerderij
is al honderden jaren oud, het
voorhuis dateert uit 1850.

Achthovenerweg 23

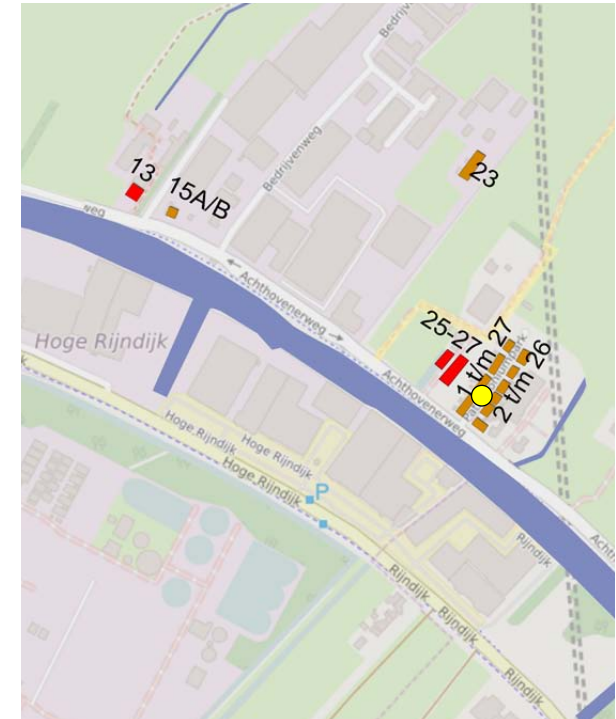
Boerderij Spekhoeve.

@ErikvanDoorn

Patrimonieumpark 1 t/m 27 en 2 t/m 26.

Arbeiderswoningen.

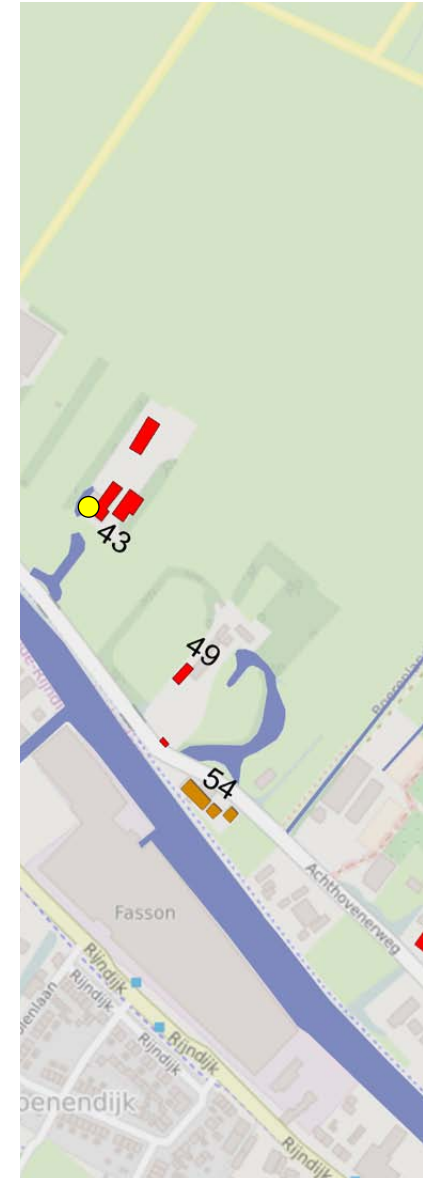
Achthovenerweg 15a t/m 15c

Voormalige directeurswoonhuis van de steenfabriek.

Achthovenerweg 43, rijksmonument

Woonboerderij eind 19e eeuw. Naam: Hoogkraan.

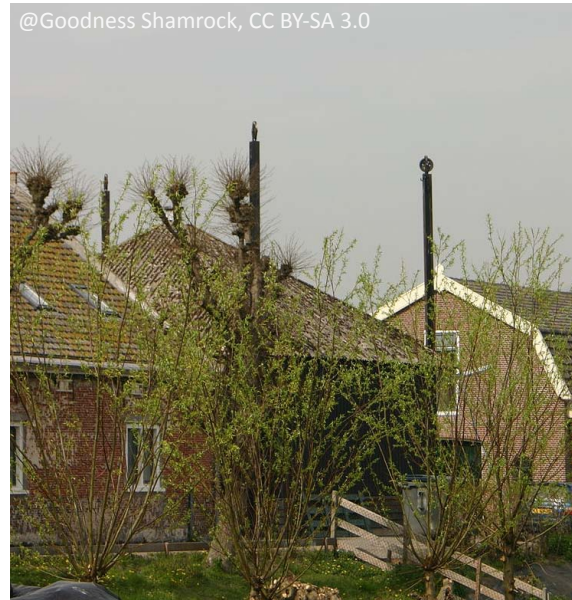
@ErikvanDoorn

Achthovenerweg 49, rijksmonument

Woonboerderij. Bouwjaar 1920

@Goodness Shamrock, CC BY-SA 3.0

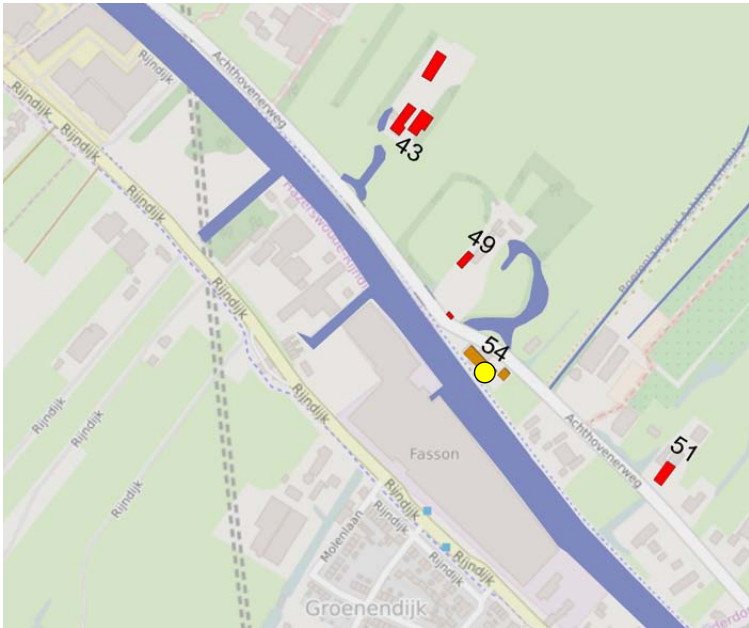
@Goodness Shamrock, CC BY-SA 3.0

Achthovenerweg 51, rijksmonument

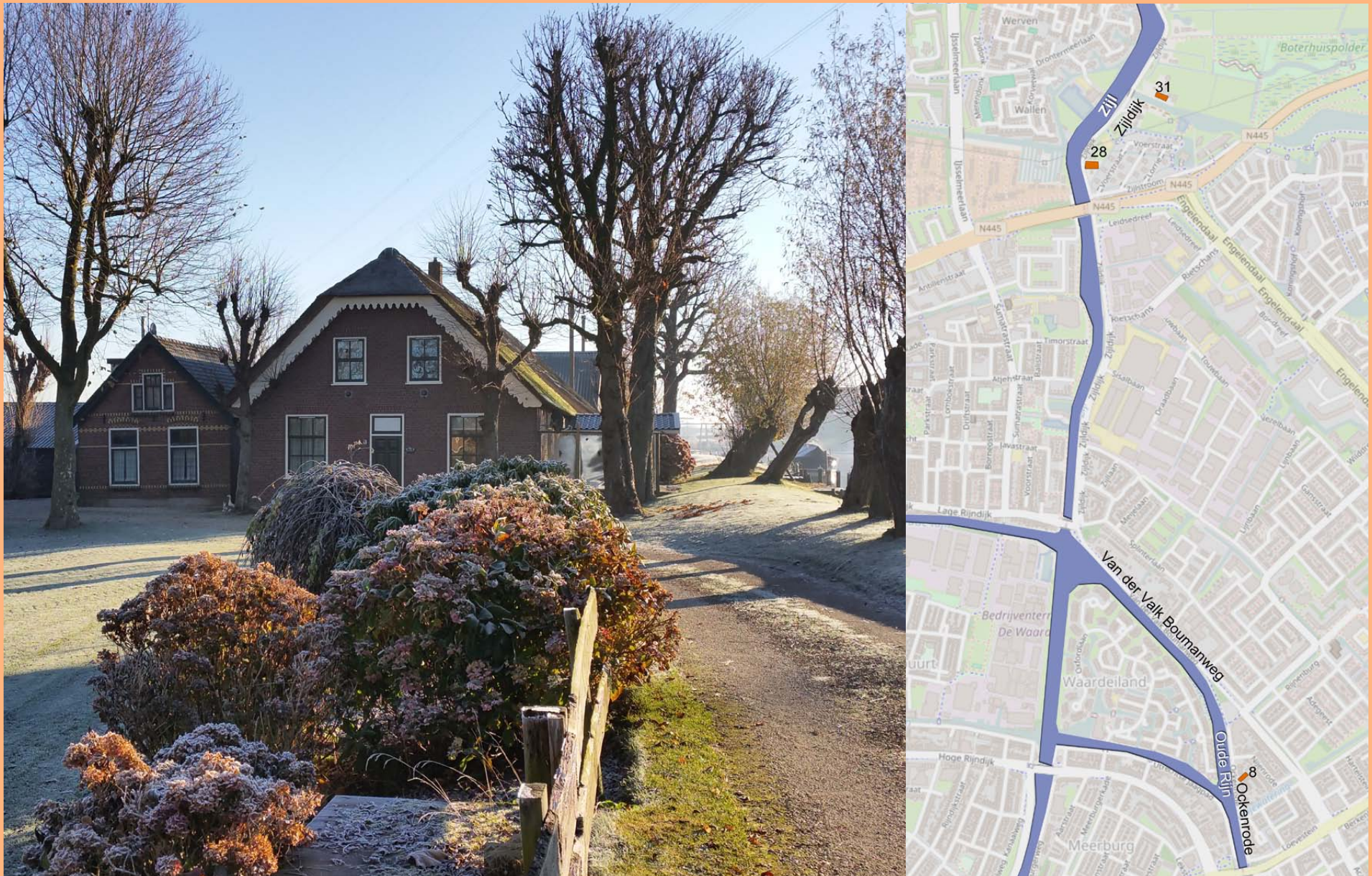
Boerderij (1886), toegangshek met hekpijlers (1886), schuur en stal (1930), hooiberg (1925), wagenschuur (1925). Alle elementen hebben de status Rijksmonument.

Achthovenerweg 54

Woonboerderij.

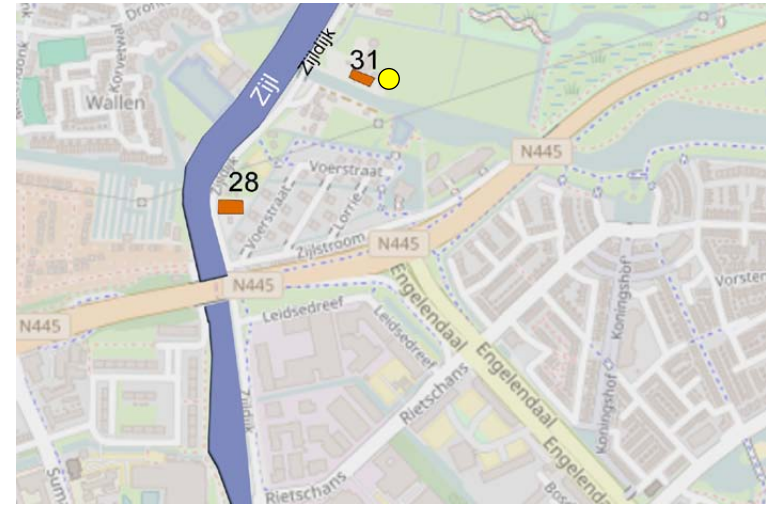

HOOFDSTUK 4. CULTUURHISTORISCH CLUSTER OMGEVING ZIJLDIJK/ VAN DER VALK BOUMANWEG/ OCKENRODE

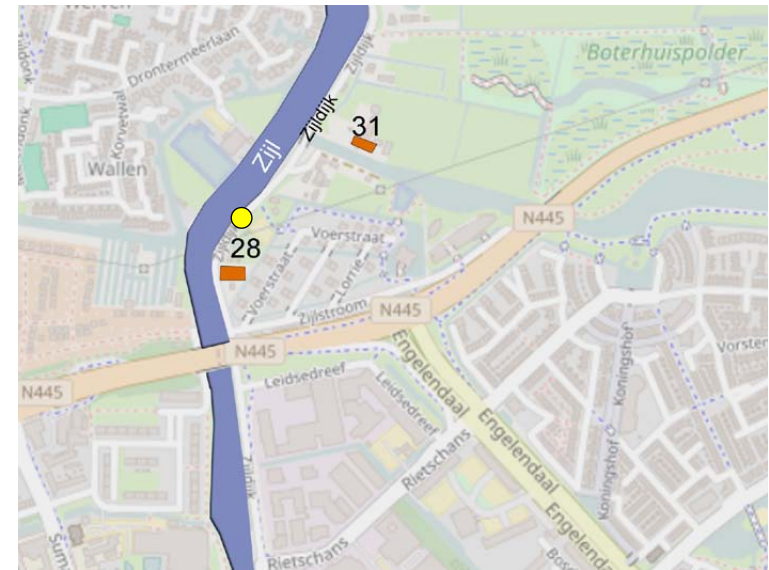
Zijldijk 31

Oorspronkelijke en huidige functie: boerderij.

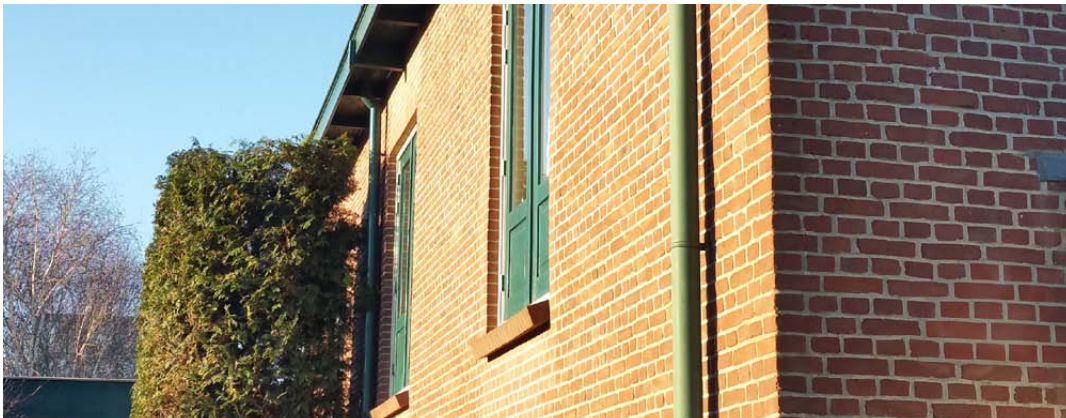
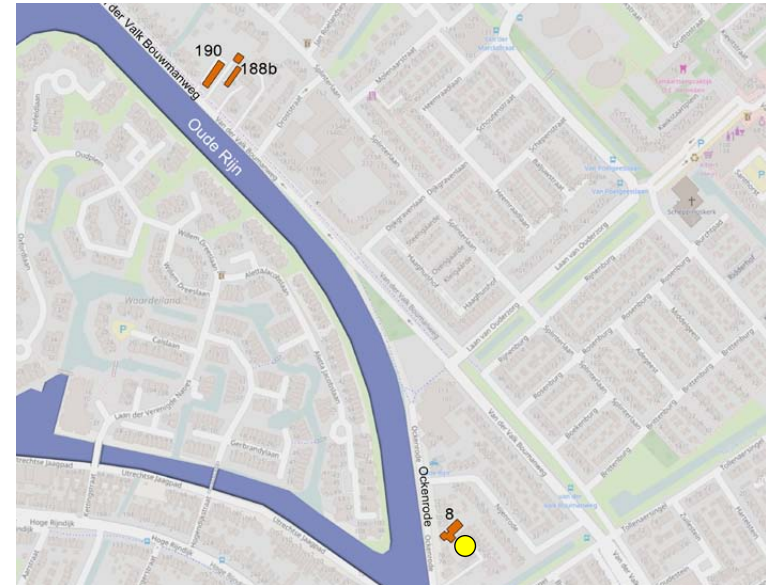
Zijldijk 28

Oorspronkelijke functie: meelfabriek. Huidige functie: horeca.

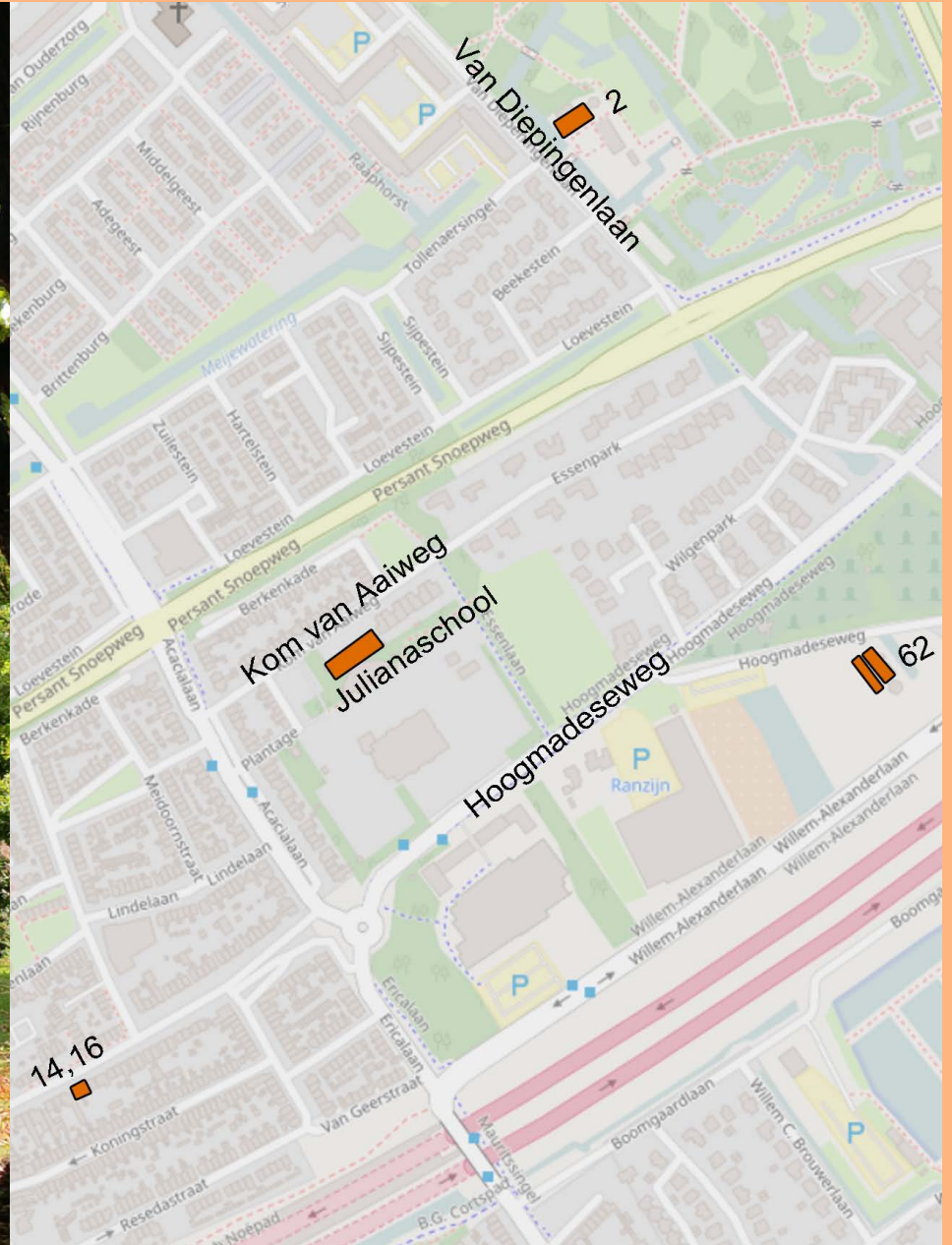

Ockenrode 8

Oorspronkelijke functie: bollenbedrijf. Huidige functie: woonhuis.

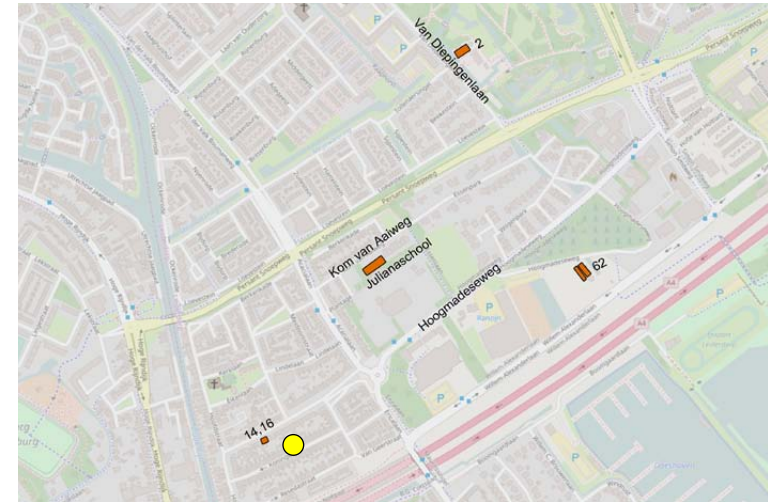

HOOFDSTUK 5. CULTUURHISTORISCH CLUSTER OMGEVING HOOGMADESEWEG

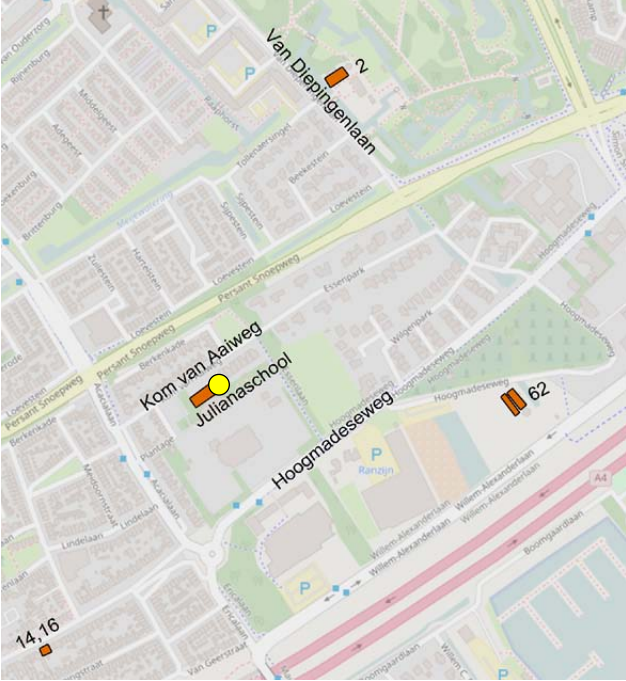
Hoogmadeseweg 14&16

Oorspronkelijke en huidige functie: dubbele woonhuis.

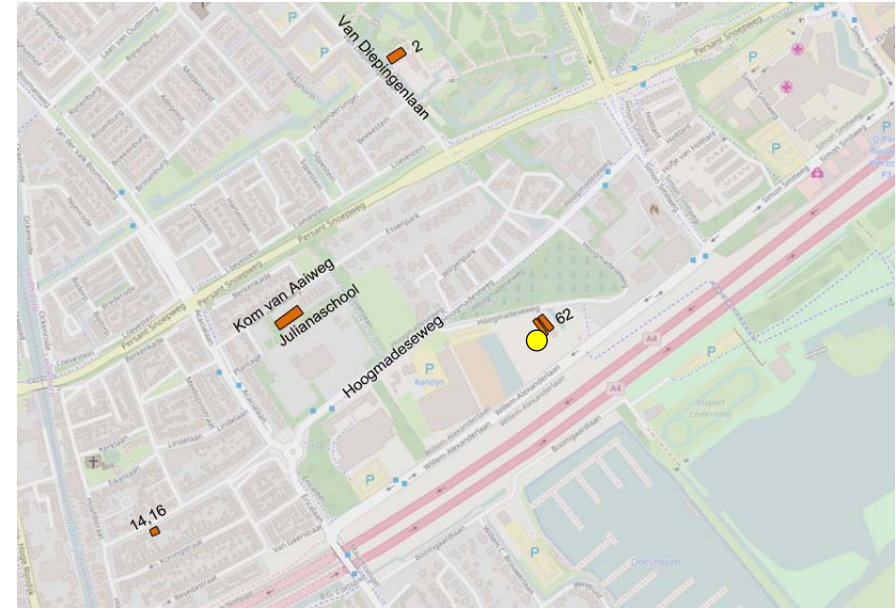
Kom van Aaiweg

Julianaschool. Boerderij-school.

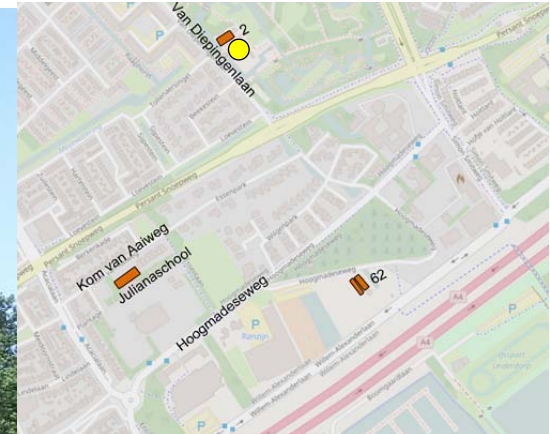
Oude Hoogmadeseweg 62

Boerderij met zomerhuis en paardenstal.

Van Diepingenlaan 2

Brasserie Park in den Houtkamp.

HOOFDSTUK 6. CULTUURHISTORISCH CLUSTER DE MOLENS

Dit cluster beschrijft de vijf molens in Leiderdorp. De vijf molens hebben de status rijksmonument. Eén molen komt van onze buurgemeente Zoeterwoude. Omgekeerd staan ook verschillende molens die van ons waren, zoals de Bosmolen en de Kalkpoldermolen, in buurgemeenten.

@ErikvanDoorn

Doeshofmolen, rijksmonument

De Doeshofmolen is een houten achtkantige grondzeiler. De molen is in 1830 gebouwd ten behoeve van de bemaling van Huis ter Doespolder. De molen heeft dienstgedaan totdat deze in 1949 stormschade opliep, waarna de bemaling van de polder werd overgenomen door de vlakbijgelegen Achthovense Molen. In 2004 werd de molen hersteld en weer maalvaardig. De molen wordt nu regelmatig ingezet als hulp in noodgeval.

Zijllaanmolen, rijksmonument

De Zijllaanmolen is tevens een houten achtkantige grondzeiler. De molen is in 1850 gebouwd ten behoeve van de bemaling van de Zijllaan- en Meijerpolder en verving een eerdere wipmolen. De molen heeft tot 1958 dienstgedaan. De molen wordt nu bewoond.

Munnikkenmolen, rijksmonument

De Munnikkenmolen is een wipmolen en is in 1890 gebouwd langs de Dwarswetering ter hoogte van de Persant Snoepweg. De molen zorgde voor de bemaling van de Munnikkenpolder en verving van een in dat jaar afgebrante molen uit ca. 1566. In 2009 is de molen verplaatst naar de Munnikkenpolder.

Achthovense molen, rijksmonument

De Achthovense molen is ook een wipmolen. De molen is nadat zijn voorganger in 1892 afbrandde, in 1893 gebouwd ten behoeve van de bemaling van de polders Achthoven en Huis ter Doespolder. De molen is maalvaardig en wordt regelmatig ingezet als hulp en noodgemaal.

Meerburgermolen, rijksmonument

De Meerburgermolen is een poldermolen uit 1684. De molen is gebouwd in Zoeterwoude ten behoeve van de bemaling van de Room- of Meerburgpolder. In september 2013 werd de molen geplaatst in de Munnikkenpolder in Leiderdorp. Deze polder bemaalt hij thans op vrijwillige basis samen met de Munnikkenmolen.

BIJLAGE 2. TE VERWACHTEN VRAGEN

Moet ik mijn woning, als het een monument wordt, terugbrengen in de originele staat?

Nee, de waardering is tot stand gekomen op basis van de bestaande situatie. U hoeft dus niets aan uw woning te veranderen.

Mag ik normaal onderhoud, maar ook grote verbouwingen zelf uitvoeren bij een gemeentelijk monument?

Ja, beide werkzaamheden mogen door de eigenaar/bewoner zelf worden uitgevoerd. Normaal onderhoud mag zonder omgevingsvergunning. Voor een grote verbouwing/restauratie is een omgevingsvergunning nodig.

Heb ik voor normaal onderhoud- en restauratiewerk een omgevingsvergunning nodig?

Nee, u heeft geen omgevingsvergunning nodig bij normaal onderhoud en restauratiewerk waarbij het uiterlijk van het monument niet wijzigt. Zie ook hoofdstuk 4 van de Monumentennota.

Mag ik nog iets veranderen in mijn huis als het een monument is?

Ja, dat mag. Monumenten zijn vaak meerdere malen gewijzigd. Om te voorkomen dat er bij een verbouwing monumentale waarden verloren gaan, worden de bouwplannen wel getoetst. Zie ook Hoofdstuk 6, pagina 10.

Is splitsen van een monument mogelijk?

De bouwkundige voorzieningen die noodzakelijk zijn om een pand te splitsen kunnen grote gevolgen hebben voor de monumentale waarde van een pand, vooral als het monument een gaaf interieur heeft. In sommige gevallen is splitsen daarom niet mogelijk.

In gevallen waarbij de monumentale waarden behouden blijven, kan splitsing mogelijk zijn. De gemeente kijkt graag met u mee naar de mogelijkheden.

Waarom vindt Leiderdorp mijn eigendom een monument?

De selectiecriteria voor aanwijzing zijn de cultuurhistorische waarde, de architectonische waarde, de stedenbouwkundige waarde, de gaafheid/herkenbaarheid en/of de zeldzaamheid. De gemeentelijke monumenten betreffen objecten die voor de identiteit van Leiderdorp van belang zijn.

Ik woon in een monument en heb een jaren 80 keuken. Mag ik mijn keuken vervangen?

Ja en u heeft een meldingsplicht bij de gemeente. De gemeente reageert binnen twee weken. Bij niet monumentwaardige interieurelementen kunt u ervan uitgaan dat u een akkoord krijgt op de werkzaamheden.

Heeft u tips voor het reinigen van gevels?

Tips voor het reinigen van gevels kunt u vinden op de site: <https://cultureelergoed.nl/sites/default/files/publications/gids-techniek-17-reinigen-van-gevels-2e-druk-2001.pdf>

BIJLAGE 3. INFORMATIEBRONNEN

- Voorstel Monumentenbeleid Leiderdorp door Werkgroep Monumentenbeleid Leiderdorp, 12 december 2015
- Archeologische waardenkaart Leiderdorp door Hazenberg Archeologie 2009
- Cultuurhistorische waardenkaart Oude Dorp, Leiderdorp opgesteld door adviesbureau SAB 2012
- Jongere bouwkunst en stedenbouw 1800-1945, Monumenten Inventarisatie Project (MIP) opgesteld door Provinciaal Bestuur van Zuid-Holland 1991
- Lijst cultuurhistorisch waardevolle panden bestemmingsplan Oude Dorp
- Lijst mogelijke monumenten uit bestemmingsplan Oude Dorp
- Verkennend cultuurhistorisch onderzoek A4/ W4 Leiden, Leiderdorp, Zoeterwoude in opdracht van Provincie Zuid Holland, door Claudia M.M. Thunnissen Juli 2001
- Welstandsnota Leiderdorp door Dorp, Stad en Land Adviseurs ruimtelijke kwaliteit, 2016
- Toelichting op de Archeologische Waarden- en Verwachtingskaart Leiderdorp, Hazenberg Archeologie AMZ Publicaties 2008-19